

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II
Кафедра педагогіки та психології

Реєстраційний № _____

Кваліфікаційна робота

**ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА УРОКАХ
МУЗИКИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ЗАКАРПАТТІ**

ГЕГЕДЮШ ВІВІЕН АТІЛІВНА

Студентка IV-го курсу

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Тема затверджена Вченою радою ЗУІ

Протокол № 10 /27 жовтня 2021 року

Науковий керівник:

Кіш Ю. І.

викладач

Завідувач кафедру:

Біда Олена Анатоліївна,
доктор пед. наук, професор

Робота захищена на оцінку _____, «___» _____ 202_ року

Протокол № _____ / 2022

Закарпатський угорський інститут ім. Ференца Ракоці II

Кафедра педагогіки та психології

Кваліфікаційна робота

**ВИКОРИСТАННЯ МУЗИЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ НА УРОКАХ
МУЗИКИ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ НА ЗАКАРПАТТІ**

Ступінь вищої освіти: бакалавр

Виконав: студентка IV-го курсу

Гегедюш Вівіен Аттілівна

Освітня програма: 013 Початкова освіта

Науковий керівник: **Кіш Ю. І.**

викладач

Рецензент: **Габода Єва Бейлівна**

ст. викладач

Берегове
2022

II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola

Pedagógia és Pszichológia Tanszék

A TANÍTÓK HANGSZERHASZNÁLATA AZ ALSÓ TAGOZATOS ÉNEK- ZENE ÓRÁKON KÁRPÁTALJÁN

Szakdolgozat

Képzési szint: alapképzés

Készítette: Hegedüs Vivien

IV. évfolyamos hallgató

Képzési program: 013 Tanító

Témavezető: Kiss Julianna

témavezető

Recenzens: Gabóda Éva

adjunktus

ЗМІСТ

Вступ	6
I. Музичні компетенції вчителів та їх вміння гри на музичних інструментів....	8
1.1. Будова предмета музики та співу у початкових класах	9
1.2. Розвиток музичної компетентності майбутніх педагогів під час навчання у вищих навчальних закладах	14
II. Використання музичних інструментів у молодших класах	18
2.1. Поняття і види музичних інструментів	18
2.2. Музичні інструменти якими користуються вчителі	22
2.3. Музичні інструменти якими користуються учні	24
III. Дослідження „Використання музичних інструментів на уроках музики та співу на Закарпатті в угорськомовних початкових класах шкіл”.....	27
3.1. Цілі та умови дослідження.....	27
3.2. Дослідницькі гіпотези	30
3.3. Результати дослідження	31
Висновки	41
Резюме	43
Список використаних джерел	44
Додатки	49

TARTALOM

Bevezetés	6
I. A tanítók zenei kompetenciái és hangszerismerete	8
1.1. Az ének-zene tantárgy az alsó tagozatos oktatásban.....	9
1.2. Zenei kompetencia fejlesztése a pedagógusképzésben	14
II. A hangszerhasználat alsó tagozatban	18
2.1. A hangszer fogalma és típusai	18
2.2. A pedagógusok által használt hangszerek	22
2.3. A tanulók által használt hangszerek	24
III. Az ének-zene órán előforduló hangszerek vizsgálata a kárpátaljai magyar tannyelvű alsó tagozatos osztályokban.....	27
3.1. A kutatás körülményei és módszerei.....	27
3.2. A kutatás hipotézisei	30
3.3. A kutatás eredményei	31
Összefoglalás	41
Rezümé	43
Felhasznált irodalom.....	44
Mellékletek	49

BEVEZETÉS

Az elemi pedagógus nem szaktanár, saját, fő szakja a tanítás. Az általuk tanított tantárgyakból egyformán megalapozott biztos tudással kell rendelkezniük. Ebből kifolyólag napjainkban is fontos kérdés, milyen zenei kompetenciákkal rendelkeznek az alsó osztályban ének-zenét tanító pedagógusok. A pedagógusképzést követően megfelelően színvonalas módszertani repertoárral gazdagodtak-e, volt-e lehetőségük valamilyen hangszer megszólaltatásának ismeretét elsajátítani és ennek megfelelően használnak-e hangszereket a tanóráik élményszerűvé tételének eléréseért?

A kárpátaljai tanítók hangszerhasználata az alsó tagozatos ének-zene órákon című szakdolgozat célja, hogy szakirodalmi források tükrében bemutassa és empirikus vizsgálat segítségével feltárja a pedagógusok zenei kompetenciáit, az alsó tagozatos ének-zene órákon a pedagógus által használt hangszereket, valamint a hangszerek szerepét az oktatásban.

A szakirodalmi források közül fontosnak tartjuk megemlíteni Kenesi Éva (2013) *„Művészeti nevelés koragyermekkorban. Az ének-zenei nevelés módszertani kérdései az általános iskolai 1-4. osztályban”*, a zeneikompetenciák és a hangszerek kérdésével foglalkozó írását, Pappné Vencsellői Klára (2007) *„Ének-zene tantárgypedagógia az alsó tagozatban éneket tanító pedagógusok számára”* c. módszertani kiadványát, valamint Nagyné Árgány Brigitta 2012-ben megjelent *„Játékos mesterkedések. Gyermekhangszerek készítése és felhasználásuk a komplex művészeti nevelésben”* c. munkáját.

A dolgozat három fejezetből épül fel, melyek közül az első a tanítók zenei kompetenciáit és hangszerismeretét taglalja. Ezen belül kifejtésre kerül a zenei kompetenciafejlesztés a pedagógusképzésben, illetve az ének-zene tanterv felépítése és követelményei.

A második fejezet az alsó tagozatos hangszerhasználattal foglalkozik, melyben bemutatásra kerül a hangszerek fogalma és csoportosítása, illetve a pedagógusok és tanulók hangszeres játéka is a tanóra keretein belül.

A munka harmadik része a kárpátaljai tanítók körében végzett vizsgálat körülményeit és eredményeit mutatja be. A vizsgálat célja az volt, hogy a gyakorlatban is feltérképezzük, milyen zenei kompetenciával rendelkeznek a tanítók, milyen hangszerek alkalmazása jelenik meg az ének-zene órákon, illetve hogy mennyire tartják fontosnak a

pedagógiai munka során a hangszerek megjelenését a gyerekek zenei készségfejlődésének szempontjából.

A dolgozat témaválasztása aktuális, hiszen az eredményes tanórák feltétele a pedagógusok megfelelő szakmai felkészültsége mellett az órák színessé, változatossá tétele is; az ennek elérésére rendelkezésre álló egyik eszköz a tanító kezében a hangszerhasználat. Az új ismeretek által rendkívül fogékony kisiskoláskorú gyerekek akkor kaphatnak megfelelő színvonalú ének-zenei nevelést, ha az őket tanító pedagógus szaktudása megfelelő szintű, repertoár-választása módszertanilag indokolt és körültekintő, órai élményszerűek – ehhez járulhat hozzá nagy mértékben a hangszerhasználat, hosszú távon hozzájárulva így az ének-zenei nevelés távlati céljához, a művészetek iránti fogékonnyá tételhez, a zene mellett való pozitív elköteleződés kialakulásához.

I. A TANÍTÓK ZENEI KOMPETENCIÁI ÉS HANGSZERISMERETE

A **kompetencia** – „alapvetően értelmi (kognitív) alapú tulajdonság, de fontos szerepet játszanak benne motivációs elemek, egyéb emocionális tényezők” (id. Vass Vilmos, 2019).

A Québec-program a kereszttantervi kompetenciákat négy típusú kategória szerint osztja fel:

1. *Intellektuális kompetenciák* – ide tartozik az információhasználat, problémamegoldás, kritikai gondolkodás és a kreativitás.
2. *Módszertani kompetenciák* – amely az adekvát munkamódszerek alkalmazását, illetve az információs és kommunikációs technológiákat foglalja magába.
3. *Személyi és szociális kompetenciák* – az identitás és az együttműködési képesség.
4. *Kommunikációs kompetencia* (Vass Vilmos, 2019).

A **zenei kompetenciák** elemzése és értelmezése az ének-zene tantárgy szakmai sajátosságait foglalja magába az általános pedagógiai gyakorlat mellett (Oktatási Hivatal, 2017). Ebbe beletartoznak a tanító rendelkezésére álló készségek és képességek.

A **zenei készségek és képességek** egy hosszú folyamat során alakulnak ki, mely akár évtizedeket is igénybe vehet. A kompetenciák fejlődése a pedagógiai tapasztalat alapján lassan induló folyamat, amely később gyorsuló, majd újra lassuló tendenciát mutat (Asztalos Kata, 2013). Ez a fejlődési folyamat a zenei tevékenység végzése során indul meg.

„A zenei képesség tanult tulajdonságunk, mely a zenei tevékenység végzésére tesz alkalmassá bennünket.” (Pappné Vencsellői Klára, 2007:77)

Az óvodai és iskolai közegben a pedagógus feladata tudatos és tervszerű nevelés és készségfejlesztés megszervezése, mely a zenei kompetencia fejlesztését és kiteljesedését szolgálja. Ám ez a kibontakozás és fejlődés csak abban az esetben tud megvalósulni, ha a tanító zenei kompetenciái kialakultak a korábbi tanulmányai során.

Azok az ének-zenét tanító elemi pedagógusok lesznek csak alkalmasak a gyermek zenei kompetenciáinak a kibontakoztatására, akiknek megbízható, szilárd alapokra fektetett zenei ismereteik, élményeik vannak.

A gyermek számára készségeket kell kialakítani az éneklés, írás és olvasás, mozgás, zenehallgatás és zenei alkotás tevékenységéhez, melyek gyakorlással automatizálódnak. Ezekből kifolyólag elmondható, hogy az ének-zenét tanító pedagógusnak óriási szerepe van abban, hogy miként fejlődnek a gyermekek zenei kompetenciái (Pappné Vencsellői Klára, 2007).

Az ének-zene órákon folyó pedagógiai tevékenység egyik feladata a tanulók zenehallgatóvá nevelése. Ehhez a folyamathoz járul hozzá első sorban a pedagógus éneke és hangszeres játéka (Szarka Júlia, 2007).

A zenetanítás és nevelés folyamán előnyt jelent, ha a tanító kompetens valamilyen hangszer használatában. Minél több hangszeren játszik és minél szívesebben alkalmazza a tanóráin, annál több élményt tud nyújtani a tanulóinak. A tanító hangszeres játéka felkelti az érdeklődést a zenélés és a hangszerhasználat iránt (Berényi Réka, 2012).

Eredményesek viszont csak akkor lesznek az órák, ha a tanító munkája során pozitív érzelmeket tud kiváltani, céltudatos, változatos, megfelelően értékeli saját és tanulói munkáját, és megfelelő ismeretekkel rendelkezik az előzőleg felsorolt kompetenciák minden területén (Pappné Vencsellői Klára, 2007).

A pedagógiai munka során szükség van különféle személyiségvonások és szakmai felkészültség meglétére (Horváth H. Attila, 2009).

A felsőoktatásban tanult ének-zene tantárgypedagógia éppen ezeket az ismereteket kívánja megszerezni és ezeket a személyiségjegyeket, készségeket, képességeket kívánja fejleszteni a pedagógusjelöltekben (Pappné Vencsellői Klára, 2007).

Amennyiben releváns és részletes képet szeretnénk kapni az elemi pedagógus zenei kompetenciáiról és hangszerhasználatáról, elsősorban az ének-zene tantárgy felépítését, majd pedig a pedagógusképzést kell megvizsgálnunk szakirodalmi források tükrében. Ezután képesek leszünk arra, hogy meghatározzuk, hogy a pedagógusképzésben milyen kompetenciák kerülnek fejlesztésre, azok pedig mennyire teszik lehetővé a sikeres ének-zene oktatást az alsó tagozatos tanulók számára.

1.1. Az ének-zene tantárgy az alsó tagozatos oktatásban

Mivel kutatásunk alanyai a magyar tannyelvű általános iskolák tanítói, ezért indokoltnak tartjuk a magyarországi, ének-zene oktatásra vonatkozó követelmények áttekintését is az ukrain követelmények mellett. A magyar tannyelvű iskolákban az énektanítás az ukrain

hivatalos oktatási szervek által megszabott keretek között történik, azonban az államtól eltérő tannyelv miatt a pedagógusok a zenetanítás során a magyarországi szakirodalmat felhasználva egyéni tantervet alakítanak ki – ez a változtatás elkerülhetetlen, hiszen a gyermekek zenei fejlesztése az anyanyelvükkel megegyező zenei kultúrára alapozva kell történjen. Magyar anyanyelvű gyerekek esetében ez a magyar népzene, amelynek módszertani forrásművei a pedagógus számára a magyarországi tankönyvek, tantervek.

A pedagógus szakmai dokumentumai közé tartozik a **tanterv**, mely elsődleges szabályozója a pedagógiai munkának (Pappné Vencsellői Klára, 2007).

A tanterv a tantárggyal kapcsolatos célokat, feladatokat, órakereteket, tartalmi követelményeket és módszertani utasításokat tartalmaz (Bánkuti Zsuzsa – Lukács Judit, 2015).

Magyarországon az ének-zene tantárgy a 2003-ban kiadott **Kerettanterv** alapján épül fel. Ezen belül az ének-zene tantárgy önállóságot kapott. Kötelező jellegű az 1-10. évfolyamon, még a szakiskolákban is.

A magyarországi kerettanterv kimondja, hogy az elemi iskola 1-2. osztályában heti 1 órában; a 3. osztályban heti 2 órában; 4. osztályban pedig heti 1,5 órában kell ének-zenét tanulniuk a kiskorú gyerekeknek.

A tankönyv szabadon választható, de meg kell feleljen a kerettantervi követelményrendszer feltételeinek. A pedagógusok szabad kezet kaptak a dalanyag kiválasztása kapcsán is. A dalanyagot a gyerekek életkori sajátosságaihoz kell igazítani.

Az elemi tagozaton az ének-zene tantárgy által a gyerekek zenei ismerettel kell rendelkezniük *ritmus*-, *dallamhangok*-, és *ütemformák* terén egyaránt. Az egyes osztályokra vonatkozó kimeneti követelmények a kerettanterv alapján a következők:

- **Ritmusismeretük:**
 - 1. osztály: negyed, páros nyolcad, szünet
 - 2. osztály: kétmérős ritmus
 - 3. osztály: egymérő alatt kettő, négymérős ritmus, szinkópa
 - 4. osztály: nyújtott ritmus, éles ritmus, pontozott félkotta
- **Dallamhangismeretük:**
 - Legato előadásmód
 - Régi stílusú (parlando) dalok
 - Új stílusú dalok
- **Ütemformák**

- 1. osztály: 2-es ütem
- 2. osztály: 2-es ütem
- 3. osztály: 4-es ütem
- 4. osztály: 3-es ütem, váltakozó ütem.

A kerettanterv által a kisiskolás korban rendelkezni kell egy bizonyos szintű **zenehallgatási ismerettel:**

- *1. osztály:*
 - zörejhangok
 - ritmushangszer
 - furulya
 - zongora
 - metallofon
- *2. osztály:*
 - fuvola
 - hegedű
 - fagott
 - nőikar
 - gyermekkar
 - férfikar
 - fúvós zenekar
 - vonós zenekar
- *3. osztály:*
 - kürt
 - üstdob
 - vegyeskar
 - szinfonikus zenekar
- *4. osztály:*
 - oboa
 - cselló
 - karakterek:
 - halk-erős,
 - halkítás-erősítés,

- lassú-gyors,
 - lassítás-gyorsítás,
 - vidám,
 - szomorú,
 - tréfás,
 - táncos,
 - induló.
- hangulatok:
- tél,
 - nyár,
 - ősz,
 - anyáknapja.

Ezeknek – az ismeretek megszerzéséhez – a tanterv szerinti népzenei felvételeket és alternatív zenehallgatási anyagokat kell hallgatniuk a gyerekeknek a tanórák során (Pappné Vencsellői Klára, 2007).

Ukrajnában, Kárpátalján némileg eltérő az ének-zene tantárgy felépítése. A NUS (Нова Українська Школа – Új Ukrán Iskola) programja szerint az ének-zene már nem önálló tantárgyként szerepel, hanem egy egységes *művészet* elnevezésű tantárgyba integrálták a rajz órákkal együtt. A művészet órák az alsó tagozaton végig heti 2 órát jelentenek, melyből 1 óra az ének-zene és 1 óra a rajz.

Az Új Ukrán Iskola programja a művészeti oktatás feladatait az alábbiakban foglalja össze:

- a tanulók érzékszervi érzékelésének fejlesztése;
- érzelmi és esztétikai élményszerzés;
- az érdeklődés felkeltése a különböző művészeti alkotások iránt;
- az őshonos művészet megismerése;
- más etnikai csoportok művészete iránti tisztelet kialakítása;
- művészi nyelv elemzése, értékelése;
- művészeti önkifejezés fejlesztése;
- a művészet fontosságának bemutatása az emberek életében.

Az Ukrán Oktatási Minisztérium által kiadott Új Ukrán Iskola programjának várható eredményei hasonlóak a 2003-as magyarországi kerettanterv által megfogalmazottakhoz.

Az alábbiakban a művészet oktatás ének-zene tananyagának tartalmát foglaljuk össze az elemi osztályok életkorának megfelelően az Oktatási Minisztérium rendelete alapján:

- **A képzés tartalma 1-2. osztályban:**
 - Éneklés;
 - Improvizációk hanggal és hangszerekkel;
 - Mozdulatok, tempók, ritmusok reprodukálása;
 - Hangszeres játék: tanburán, dobon, furulyán, xilofonon, stb.
 - Ismerkedés a kottaírással-olvasással: zenejegy, hangkulcs, hangok az 1. oktávon belül, egész-, fél-, negyed-, nyolcad hangok (Міністерства освіти і науки України, 2019, 1272. rendelet alapján).
- **A képzés tartalma 3-4. osztályban:**
 - Éneklés;
 - Testtartás, légzés, intonáció;
 - Megismerkedés a kórusművészettel, karakterekkel, hangulatokkal;
 - Hangszeres játék: a dalok ritmikai kísérete, együttes játék;
 - A hangszerek használatának higiéniai szabályai;
 - A művek előadásához szükséges alapvető kottaírási- és olvasásai ismeret;
 - Kísérletezés hangokkal (ritmusok, mozgások) (Міністерства освіти і науки України, 2019, 1273. rendelet alapján).

Az ének-zene tantárgy során a tanító a gyerekeket zenei remekművekkel ismerteti meg, melynek kínálata széles skálán mozog. A tanórák keretein belül a kisiskolások találkoznak motivikusan építkező gyerekdalokkal, népdalokkal, világzenével, operával, filmzenével, stb. Az adott zeneművön keresztül a gyerekeket a mű üzenetével is megismertetjük az alkotás elemzése során, amely pozitív hatást gyakorol többféle műveltségi terület fejlődésére is. A gyerekek látókörét szélesíti ezen kívül, a már meglévő tudásukat pedig összegzi (Nagyné Rápli György, 2017).

Az alsó tagozatos tanulóknak képesnek kell lenniük, hogy a tantervbe foglalt zenei anyag alkotóelemeit felismerjék (dallam, ritmus, dinamika, tempó, többszólamúság, hangszín, tonalitás, szerkezet).

Fejlesztésre kerül az éneklési és zenehallgatási kompetencia a tevékenység révén. Ennek folyamán fejlődik a zenei észlelés, érzékelés, emlékezet, képzelet és gondolkodás.

Az éneklés, a bemutatott zene, illetve a hangszeres játék pozitív hatást gyakorol a gyermek zenei és művészi gondolkodására. Ezekben a tevékenységekben összehasonlít, elemez és élménynyújt a zene.

Zenehallgatás során ajánlott az élőzene, mely a pedagógus előadásában történik, ez pedig közelebb hozza a gyereket a zenéhez és a művészethez. Ez az élőzenei tevékenység a pedagógus éneklése és/vagy hangszeres játéka, amely esztétikai élményt nyújt és érdeklődésselkeltő hatást vált ki (Dr. Orosz-Pál József, n.é.)

Az iskolák nagy többsége általános tantervű zenetanítást végez. Ám ezekhez az iskolákhoz képest a Waldorf-rendszerű tanintézményekben magasabb fokú élményszerűség valósul meg. Ennek az oka az, hogy nagyobb hangsúlyt kap az oktatási folyamatuk során a művészeti nevelés, melynek szerves része a pedagógus hangszerhasználata (Janurik Márta – Józsa Krisztián, 2018). Emellett a tanulóknak módjukban áll a hangszerek megszólaltatásának elsajátítása is, melyre a klasszikus iskolai rendszerben nincs lehetőség, sokszor pedig tárgyi feltétel sem (Jakobicz Dorottya – Wamzer Gabriella – Józsa Krisztián, 2018).

A tanórákon a pedagógus és a tanulók hangszeres játéka hozzájárul a tanulók ének-zene tanulásának motiválásához (Janurik Márta – Józsa Krisztián, 2018). Nem szükséges nagyobb élmény az alsó tagozatos gyerekek számára, mint amikor tanítójuk éneklését hangszeren is kíséri. Ez a hangszeres játék lehet akár milyen egyszerű megoldással kivitelezett tevékenység, viszont mindig legyen zeneileg pontos és precíz.

Összeségében elmondható, hogy az ének-zene tantárgy felépítése megköveteli a tanító megfelelő zenei felkészültségét, a dalok és művek pontos ismeretét, a jó zenei hallást, képzett énekhangot, valamint a jó előadás technikai előfeltételeit (Gaszner István, n.é.).

1.2. A zenei kompetenciák fejlesztése a pedagógusképzésben

„A pedagógus „színész”, hiszen szerepet játszik; „művész”, mert alkotó munkát végez; „favágó”, hiszen évről évre ugyanazt csinálja; „fáklya”, mert elveket és ideákat közvetít diákjainak egy védett, a társadalomtól elszigetelt környezetben” (Ujlakyné Szűcs Éva, 2005:45).

Széles körben népszerű nézet, hogy jó pedagógusnak születni kell, viszont a különböző tantárgyak oktatása igényel mesterségbeli tudást, illetve egyben személyiségi és attitűdi összetevőket.

Az elemi pedagógus nem szaktanár, saját, fő szakja a tanítás. Ebből kifolyólag az általuk tanított tantárgyakból egyformán megalapozott biztos tudással kell rendelkezniük. Az ismeretanyagokon túl a gyakorlat megköveteli a tanításhoz szükséges tantárgypedagógiai ismereteket (Ujlakyné Szűcs Éva, 2005).

A pedagógusmunka színvonalát nagymértékben befolyásolják a felsőoktatásban a pedagógusképzés során szerzett ismereteik (Kocsis Mihály – Sági Matild, 2012).

A tanítóképzésben egy igényes szakmai alapot kell, hogy szerezzenek a pedagógusjelöltek, melyet a közoktatási igényekhez kell igazítani. A hallgatók a felsőoktatásban szemináriumi foglalkozásokon és pedagógiai gyakorlatokon egyaránt részt vesznek abból a célból, hogy a hallgató tudását gyarapítsa, készségeit és képességeit fejlessze. A szemináriumi foglalkozások és pedagógiai gyakorlat alatt a tanítók megismerkednek az ének-zene tantárgypedagógia elméletével és gyakorlati fortélyaisal egyaránt.

A mai oktatási szabályozások értelmében az alapszak 4 éves képzést foglal magába, mely kreditrendszerben működik. A tanítóképzés tartalmát az általános iskola tantárgyi struktúrája befolyásolja. Tehát azokat az ismereteket mélyítik el a pedagógus hallgatók, melyeket a tanítási gyakorlatuk során kell elültetniük a gyerekekben. A tanítói alapszak révén az 1-4. osztályos tanulók tanítására vonatkozó módszereket is elsajátítják a hallgatók (Kis Jenő Kálmánné dr. Kenesi Éva, 2010).

A magyarországi felsőoktatásban a tanító szakosok 3 tantárgyat tanulnak, mely a zenei kompetenciafejlesztéshez járul hozzá. 88 órában tanulnak ének-zenét, 87 órában tantárgy-pedagógiát, 82 órában pedig zeneirodalmat – ezeket az adatokat Kis Jenőné Kenesi Éva rögzítette a 3. számú táblázatában. Emellett a táblázat azt is kimutatja, hogy azon pedagógushallgatók, akik ének-zenei műveltségterületű oktatásban vesznek részt 11 tantárgyat tanulnak, mely a zenei kompetenciához köthető: ének-zene, tantárgy-pedagógia, zeneirodalom, szolfézs-zeneelemélet, hang-játék-mozgás, karvezetés, hangszerjáték, zenetörténet, kamarazene, kórus, zenei fakultáció. Tehát a hangszeres játékra csak az ének-zene műveltségterületű tanítójelölteket képzik, melyet 91 órában tanulnak az intézményekben (Kis Jenőné Kenesi Éva, n.é.).

A ének-zenei tantárgypedagógia kurzuson minden tanító szakos hallgató részt vesz. Ennek révén az oktatási előadásokon felül a hallgatók a szakirodalom megismerése

során szereznek elméleti ismeretet, melyet órarésztervezetekkel és teljes tanórák megtervezésével alkalmaznak a gyakorlatban. Ezeket a tervezeteket a szaktanár értékeli, majd pedig javaslatai alapján javítják a hallgatók.

A kurzusok lezárása, amelyek az ének-zenei kompetenciafejlesztéshez járulnak hozzá a pedagógusképzés folyamán gyakorlati jeggyel és kollokviummal történik. Ez a lezárás értékeli az adott féléves munkát, a leadott dokumentumot, az órai aktivitást és a tantárgypedagógiai témák elsajátításának mértékét is (Dr. Kenesi Éva, n.é.).

Kárpátalja három legnagyobb hallgatói létszámú felsőoktatási intézménye a Munkácsi Állami Egyetem, az Ungvári Nemzeti Egyetem és a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola. Ezeknek az intézményeknek a pedagógusképzését tekintettük át a világhálón fellelhető hivatalos dokumentumok segítségével.

A Munkácsi Állami Egyetem Humántudományi és Pedagógiai Koledzse rövid ciklusú tanítóképzése (poszt-szekunder képzés, amely „ifjú szakember” szintű képesítéssel zárul) 3 év 10 hónap időtartamú; a pedagógusjelöltek két zenei szaktárgyat tanulnak ez idő alatt 2-2 kreditben: zenei nevelés és módszertana, valamint ritmika és a tánc alapjai. A képzési program a tantárgyakra vonatkozó óraszámokat nem tartalmazott (Ifjú szakember tanító szak képzési programja, Munkácsi Állami Egyetem hivatalos oldala, utolsó letöltés ideje: 2022.05.16.).

A Munkácsi Állami Egyetem bachelor szintjére vonatkozó képzési programja alapján a leendő tanítóknak egyetlen, a zenéhez köthető szaktárgyat kell teljesíteniük 4 kreditben – a művészeti tárgyak oktatásának módszertana. A mesterképzés programja a többi szinthez hasonlóan nyilvánosan elérhető. A tanítók képzése ezen a szinten 1 év 4 hónapos időtartam alatt valósul meg. A képzés zenei tárgyakat nem tartalmaz (bachelor és mester tanító szak képzési programja, Munkácsi Állami Egyetem hivatalos oldala, utolsó letöltés ideje: 2022.05.16.).

A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanítóképzése két szinten folyik, bachelor és mesterképzésben. A bachelor képzés oktatási programja szerint a pedagógusjelöltek egy, 5 kreditet érő, a zenei nevelés módszertana és a tánc alapjai című tárgy keretein belül kell elsajátítsák a szükséges zenei ismereteket. A mesterképzés oktatási programja alapján a hallgatók egy, a művészetek ciklusához tartozó tárgyak integratív elsajátítása elnevezésű, 4 kreditet érő tárgyat teljesítenek (tanító szak képzési programja, II. RFKMF hivatalos weboldala, utolsó letöltés dátuma: 2022. 05.16.).

Az Ungvári Nemzeti Egyetemen bachelor és mester szintű tanítóképzés valósul meg. A bachelor szinten a hallgatók egy, 4 kreditet érő tantárgyban tanulnak zenét:

képzőművészet, zene és a művészeti ciklushoz tartozó tárgyak tanításának módszertana. A mesterképzésben a képzési program alapján a művészethez köthető tárgy nem található (tanító szak képzési programja, Ungvári Nemzeti Egyetem hivatalos weboldala, utolsó letöltés dátuma: 2022. 05.16.).

A fentiek alapján elmondhatjuk, hogy a magyarországi és kárpátaljai tanítóképzés zenei képzésre vonatkozó keretei különböznek – míg Kárpátalján az integrált, művészetoktatási-módszertani tárgy megléte jellemző, addig ez Magyarországon több tantárgyra osztottan, tudásterület-specifikusan valósul meg. Hozzá kell tennünk, hogy a fenti áttekintésnél a képzési programokban található kötelező tárgyakat vettük figyelembe, ezeken kívül lehetnek művészeti tárgyak a szabadon választható diszciplinák között is, amely a képzési programból nem derül ki (pl. a II. RFKMF-n ilyen a szabadon választható kórus tárgy).

II. A HANGSZERHASZNÁLAT ALSÓ TAGOZATBAN

A gyerekek ismerve – a minden iránt való fogékonyság. A jól megválogatott zenei anyag fogékonnyá teszi a művészet iránt őket. „Az élő előadás, az emberi hang, a hangszerjáték közvetlen zenei élménye mély nyomot hagy a gyerekekben. Ha sok ilyen emléke lesz, talán felnőttkorában jobban tud majd maga is különbséget tenni és a művészi értéket megbecsülni.” (Forrai Katalin, 1980, id. Törzsök Béla, 1982:1).

A gyerekek körében közkedvelt helyet foglalnak el a különböző hangkeltő eszközök. Az általuk létrehozott dallamok és ritmusok örömmel töltik el őket már egészen pici kortól kezdve (Komáromi Lajosné, 2012).

Mint már az előző fejezetben említettük: az ének-zene órák egyik feladata a zenehallgatóvá nevelés, mely a hangszeres játékokkal és az énekléssel érhető el leginkább (Szarka Júlia, 2007). Az éneklés és a hangszerhasználat a zenei alapképzések elsajátításának is rendkívül fontos tevékenysége, melyre a pedagógusoknak figyelmet kell fordítaniuk (Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola és Óvoda, n.é.). Ám ez az oktatói-nevelői cél csak abban az esetben valósulhat meg, ha a pedagógus helyesen, igényesen használja hangszerét, vagy hangszereit. Mielőtt kifejtésre kerülne a hangszerek helyes használata az alsó tagozaton, szükségesnek tartjuk megfogalmazni a hangszer fogalmát, áttekintve típusait. Az alábbi fejezetben szó lesz még a hangszeres játék hatásáról a művészeti nevelésre és a saját készítésű hangszerek barkácsolásának lehetőségeiről az alsó tagozatos művészet tantárgy keretein belül.

2.1. A hangszer fogalma és típusai

Hangszernek nevezhető tágabb értelmezésben minden olyan eszköz, amelyet hangadásra használnak. Szűkebb értelemben hangszerről beszélünk minden olyan tárgy, vagy készülék kapcsán, amely a zene létrehozásának szándéka miatt készülnek (Gyimesi László, n.é.).

A hangszer tulajdonképpen a hangszerszám szókapcsolatának a rövidítése. Hangszere minden embernek van, hiszen a saját, természetes hangszerünk a torkunk, mellyel énekhangot tudunk képezni.

Az énekhang a kilégzés során jön létre, ekkor a levegő a hangszálak között átáramlik és rezgéseket bocsát ki. A feszes hangszálak során pedig magas hangok képződnek; a hangszálak laza állása esetén mély hangok képződnek.

Az énekhangon kívül megkülönböztetünk mesterséges hangszereket is, melynek működése hasonló. A hangszereknél a zenehangot egy vagy több tárgy képezi rezgése során.

A legtöbb hangszeren lehetőség van arra, hogy ne csak egyszólamú dallamot szólaltassunk meg, hanem több hangot is egyidőben (Frank P. Bar, 2007).

A hangszereket többféle képpen **csoportosíthatjuk**. A nyugati hangszerek világa hanyományosan három kategórát különböztet meg:

1. Fúvós hangszerek
2. Húros hangszerek
3. Ütőhangszerek (Gyimesi László, n.é.).

1914-ben Erich von Hornbostel és Curt Sachs elkészítették a hangszerek felosztásának rendszerét, mely alapján megkülönböztetünk:

I. **Önmagában hangzó hangszerek – úgynevezett idiofonok**, melyek lehetnek:

1. **Közvetlen ütéssel megszólaltatott idiofonok:**

1.1. Ideofonok, melyek összeütéssel szólaltathatóak meg, azon belül:

a. Összeütött rudak (csattogók):

- Claves – mely két keményfa rudacskáának az összeütögetése.
- Hyoshigi – amely összeütött botok megszólaltatása.

b. Összeütött lapok, melyek anyaguk szerint két kategóriára bonthatóak:

▪ Fából készült összeütött lapok:

- Deszka-csattogó – kézzel összeütögetett lapocskák, amelyek kemény fából, vagy elefántcsontból készültek.
- Ostor – egy falap, melyet két darab csuklópánttal erősítettek össze.
- Kasztanyett – A kéz ujjaival összeütött két darab keményfa csésze.

▪ Fémből készült összeütött lapok

- Réz- vagy cintányér – melynek megszólaltatásához két darabot kell összeütetni, ezek rendszerint bronzból vagy pedig sárgarézötövetből készült tányérformák.

1.2. Ideofonok, melyek ráütéssel szólaltathatóak meg:

a. Ütött rudak és lapok:

- Triangulum – különböző vastagságú fémrudakból álló ütős hangszer, melynek egyik sarka nyitott, háromszög formájú acélrúd. A létrehozandó hangerőtől és hangmagasságtól függően különböző méretekben készítik.

- Xilofon – falapok, melyek kemény ütővel szólaltathatók meg.

- Marimba – falapok, melyet különböző keménységű ütővel szólaltatnak meg.

- Harangjáték – fémlemezű hangszer, amelynek megszólaltatásához kemény ütőkre van szükség.

- Metallofon – acéllemezből készült lapjai leginkább a xilofonhoz hasonlók.

- Vibrafon – forgó lemezekkel ellátott hangszer, amely hasonlít a metallofonhoz, különböző keménységű ütőkkel szólaltatható meg.

b. Ütött edények:

- Kínai fadob – fából készült dob, mely négyszögletű és széles hangnyílással rendelkezik.

- Harang – vasból és acélból, valamint harangérből készült ütött hangszer.

- Pohárjáték – ivópoharak, melyek hangolással rendelkeznek.

2. **Közvetett ütéssel megszólaltatott ideofonok** – ezeknek a hangszereknek a jellegzetessége, hogy használatukhoz az egész hangszert mozgatni kell annak érdekében, hogy zenei hang jöjjön létre.

- Nyeles csörgő – nyeles bambuszkerettel felszerelt fémlemezecskek.

- Száncsengő – üreges testek, melyek nyílással vannak ellátva és fémből készülnek.

- Csörgődob – fatekercs, mely kör alakú és kis csengettyűkkel van ellátva.

- Maracas – keményfából készített lopótökök, melyek fogónyéllel rendelkeznek.

- Bambuszcsövek – egymásmellé kötött sorcsövek.

II. Hártyával ellátott hangszerek – úgynevezett membrafonok, melyek leginkább pergamenből, bőrből vagy esetlegesen műanyagból készülnek. A hangszerek ezen típusa a kifeszített membránok által hoznak létre zenei hangokat. Ezek a membránokat két kategóriába csoportosíthatjuk:

1. Verővel megszólaltatott membrafon:

- Üstdob
- Pergődob
- Nagydob

2. Kézzel megszólaltatott membrafon:

- Bongó
- Konga
- Tom-tom
- Tombales

III. Chordofonok – olyan húros hangszerek, melyeknek húrja növényi rostokból és állati szőrből készül. Ezek használata a húrok által történik.

1. A chordofon játékmódja lehet:

- ujjal történő pengetés,
- kemény pálcával való ütés,
- tekerés vonóval vagy kerékkel.

2. A chordofon típusai lehetnek:

- Citera
- Hárfa
- Zenélő bot, íj
- Cimbalom
- Zongora

IV. Areofonok – jellegzetessége a rezgő levegővel való használat. A hangszerek ezen csoportja kétféleképpen felosztható:

1. Rézfúvós hangszerek:

- Vadászkürt
- Tuba
- Trombita
- Harsona

- Fuvola
- Szaxofon

2. Fúvós hangszerek

- Furulya
- Oboa
- Fagott
- Klarinét
- Tárogató (Erdei Krisztina, n.é.).

2.2. A pedagógusok által használt hangszerek

A szakirodalom a pedagógusok hangszerhasználata kapcsán leginkább az óvodapedagógusok általi hangszeres játékot tárgyalja. Bár a tanítók hangszerhasználatával kapcsolatosan kevesebb szakirodalmi forrást találtunk, ahogy az óvodáskorú gyermekekre, úgy a kisiskolásokra is pozitív hatást gyakorol a hangszerek pedagógus általi megszólaltatása. Kenesi Éva (2013) véleménye szintén ezt igazolja – úgy gondolja, hogy az óvodai és iskolai zenenevelés szorosan kapcsolódik és hasonlít egymáshoz.

„Azok a pedagógusok, akik valamilyen hangszeren játszanak, sokkal eredményesebb fejlesztőmunkát érnek el a gyermekek készségfejlesztésében, ami muzikalitásukból és tudásukból adódik.” (Ádám Erzsébet, n.é.:142).

Kelemen Judit, 2019-ben kiadott Ének-zene tantárgy-pedagógiai könyvében a daltanítás kapcsán beszámol arról, hogy az alsó tagozatos gyerekek számára hatalmas élmény, ha a tanító hangszeres kíséretével énekelnek.

A pedagógus hangszertanulásának a fő célja a zenei műveltség megalapozása, valamint, hogy munkája során a tanóra zenehallgatási keretén belül esztétikai élményt nyújtson a tanulói számára.

Az ének-zenét tanító hangszereit két kategóriába lehet felosztani az alapján, hogy a hangszer meghatározott magasságú vagy pedig zörejtípusú hang előállítására képes:

1. dallamhangszer,
2. ritmushangszer (Gyimesi László, n.é.).

Forrai Katalin véleménye szerint a legjobb az lenne, ha a pedagógus a hangszerek minden típusát be tudná mutatni a gyerekek számára, hiszen számukra érdekes és figyelemfelkeltő az, hogy hogyan szólal meg a hangszer.

A saját hangszereit a pedagógus maga választhatja ki, gyakorlatilag bármilyen hangszer használható a zanehallgatásra (Törzsök Béla, 1982).

A szakirodalom alapján a zenei nevelés során az alábbi hangszerek használhatóak a pedagógus számára a legkönnyebben:

1. **Hegedű** – egy rendkívül hajlékony és magas hangterjedelemmel rendelkező hangszer (Törzsök Béla, 1982). Megszólaltatásának eredménye a hangszerek közül legközelebb áll az emberi hanghoz (Forrai Katalin, 1993). A hangszer családon belül a vonóhangszerek kategóriájába sorolható. A hangszer húrokkal ellátott, mely vastagsága és feszessége befolyással van az általa képzett zenei hang színére (Paul Otto Aprian-Bennewitz, 1920).

2. **Furulya** – éles és merev hangú hangszer, melynek kisebb hangterjedelme van, mint a hegedűnek. Az énekhanghoz nagyon hasonlít, ám egy oktávval magasabb hangot képez. Megszólaltatása során ebből kifolyólag leginkább dallamfelismeréshez ajánlott alkalmazni (Forrai Katalin, 1993).

A pedagógus igyekezzen úgy megismertetni a tanulóit a furulya sajátosságaival, hogy azok tudják értékelni a hangokkal való játékot és felismerjék azt, hogy ez mennyi lehetőséget kínál számukra az önkifejezésre (Enreiterné Bányai Edit, n. é.).

A furulya elsajátítása és kezelése sokkal egyszerűbb, mint a hegedűé, nem igényel több éves tanulmányt és gyakorlást. Ezért biztos állítható, hogy az éneket tanító jobbkeze lehet a dallamfelismerési feladatok során.

3. **Idiofonok** – az ütőhangszerek osztályába tartozó hangszerek: **xilofon** és **metallofon** –melyekkel pattogó, indulószerű hangszeres játék játszható (Forrai Katalin, 1993). Ezeknek a hangszereknek rendkívül könnyű az használata és egyszerű a felépítése – emiatt nagyon elterjedtek ezek a hangszertípusok (Barauer-Benke József, n.é.).

A metallofon és a xilofon használata megegyező, különbségük anyagukban található, amely miatt hangszínük is eltérő (Törzsök Béla, 1982). A hangszereken különböző vastagságú fa vagy fém darabok sorakoznak attól függően, milyen vastagok, milyen hosszúak, milyen sűrűek, annál mélyebb hangokat képesek játszani (Barauer-Benke József, n.é.).

Hangszerhasználat során úgy helyezzük el magunk előtt, hogy jobb kezünkre a kisebb lemezek essenek (melyek a magas hangért felelnek); bal kezünk irányába pedig a nagyobb lemezek (mély hangok) essenek. Az ütőket hüvelyk- és mutatóujjal fogjuk jobb- és bal kézben egyaránt. Egyenes testtartással, ám laza mozdulatokkal és váltott kézzel használjuk a hangszert (Törzsök Béla, 1982).

Az ideofonokat az éneket tanító pedagógus dallamok megtanításához, ellenőrzéséhez egyaránt használhatja. Ez alapján elmondható, hogy a tanórák és zenei tevékenységek során kiemelt fontosságúak az ütőhangszerek (Forrai Katalin, 1993).

4. Gítár – nagpjaink egyik legdivatosabb hangszere (Törzsök Béla, 1982), melynek oka a sokoldalúsága. A pengetős hangszerek kategóriájába tartozik. Az ideofonoktól eltérően már jelentősebb tanulási és gyakorlási folyamatokat igényel a pedagógustól. Az akkordjátékot könnyű elsajátítani, ám a dallamjáték már valamivel nagyobb kihívást jelent (Stolczenberg Róbert, 2008).

A gitár - „*zenei élményt jelent. Az akkordok, harmóniak gazdag világát szólaltatja meg húrjaival.*” (Forrai Katalin, 1993:96). Ettől függetlenül csak a zenehallgatás során érdemes használni a zenenevelés folyamatában, nem alkalmas a gyermekdalok hangszerkíséretéhez (Forrai Katalin, 1993).

5. Zongora – egy chordofon hangszer (Erdei Krisztina, n.é.). Az ének-zenét tanító pedagógusok hangszeres játékára, a gyerekek énekének kíséretére a legtöbb példa a zongorakíséretéről szól (Kelemen Judit, 2019). Ez a hangszer megkövetel egy művészi attitűdöt a pedagógustól (Törzsök Béla, 1982), kevés alsós tanító képes élményszerű, élvezetes zongorahasználatra (Kelemen Judit, 2019). Igényes használat során bátran alkalmazható, hiszen a gyerekek figyelmét felkelti.

Bár a pedagógus önállóan választja meg saját hangszereit, de a hangszer megfelelő használatához mégis tartozik néhány feltétel. Fontos, hogy a pedagógus hangszerhasználati technikája megfelelő legyen (Törzsök Béla, 1982). A zenei anyag legyen igényes és értékes, ne pedig dilettáns kíséret (Kelemen Judit, 2019). Módszertani ajánlás, hogy a gyerekeket ne szoktassuk folytonos hangszerkíséretre, mert az romboló hatással van az önálló éneklésre (Forrai Katalin, 1993).

2.3. A tanulók által használt hangszerek

Az iskola a művelődés terepe. Az itt szerzett ismeretek, élmények és tapasztalatok a személyiség alakulására jelentős hatást gyakorolnak (Dohány Gabriella, 2009). Ám az ének-zeneóra nem tartozik a tanulók legkedveltebb tanárgyai kategóriába, sőt jellemző a tanulókra a motiválatlanság. „*A legtöbb szorongás, apátia és unalom is az ének-zene órákhoz kapcsolódik*” (Jakobicz Dorottya, Wamzer Gabriella, Józsa Krisztián, 2018:19). Viszont ennek az órának épphogy az ellenkező lenne a célja – az élményszerzés.

A énekórákon előforduló motiválatlanság oka a nem elég változatos ének-zenei módszerekben és tevékenységekben rejlik (Dohány Gabriella, 2009).

Az alsó tagozatos korú gyermekek leginkább igénylik a változatos módszertant és tevékenységeket. Minden esetben figyelemfelkeltő és motiváló hatású lehet számukra egy hangszer hangja és annak megszólaltatási lehetőségei. Sokkal nagyobb kihívást jelent számukra a hangszerhasználat, mint egy ritmus visszatapsolása (Saprony Borbála, 2013).

A gyermekhangszerek azért is használhatóak nagyon jól a kisiskolás gyerekek körében, mert minden gyerek szívesen kipróbálja magát a zenészek szerepében – a hangszerek használata élményszerűvé teheti az ének-zene órákat számukra.

A gyerekek szeretnek alkotni, szívesen alkotnak saját dallamokat is, ehhez a pedagógusnak megfelelő eszközsegédlettel kell hozzájárulnia (Nadia Rudchuk, n.é.).

Az ének-zene órákon szívesen játszanak gyermekhangszereken (Kenesi Éva, 2013), melyek az alapján csoportosíthatóak, hogy meghatározott magasságú vagy zörejszerű hangokat állítanak elő. A meghatározott magasságú hangokat előállító eszközöket – *dallamhangszernek*; a zörejszerű hangokat előállító eszközöket – *ritmushangszernek* nevezzük (Gyimesi László, n.é.). A gyerekek egyszerű ritmushangszereket is szívesen megszólaltatnak, melyeket ők maguk készítenek el (Kenesi Éva, 2013).

A gyermekhangszerek használata közben a tanulók improvizálnak, dalokat komponálnak, ami által gyorsabban és könnyebben tanulnak, valamint fejlődik a ritmusérzékük és hallásuk is (Tkachuk Olesia, 2012). Ezeket a gyermekhangszereket saját maguk is el tudják készíteni, mely méginkább érdekessé teszi a zenélő folyamatot (Nadia Rudchuk, n.é.).

A közösen elkészített gyermekhangszerekre jellemző, hogy felhasználásuk területei rendkívül széleskörűek lehetnek.

Ezen tevékenységek során sosem készül két egyforma hangszer. Elkészítési folyamata és későbbi használata egyaránt a kreativitás fejlődését eredményezi. Mindemellett számos jó hatással van az alsó tagozatos gyerekekre.

A saját készítésű hangszerek kifogyhatatlan sikerélményt biztosítanak a tanulók és pedagógusok számára egyaránt.

Megszólaltatásuk egyszerű és változatos. Érdeklődésfelkeltő, hiszen saját ötletekből készültek és az egyéniséget tükrözik. Beszerzésük nem jelent gondot, a mindennapi életben használt, bármilyen tárgyból készíthető ritmushangszer zörejangok létrehozására. Amennyiben tönkremegy, bármikor könnyen készíthető új vagy teljesen más.

A gyermekek hangszeres játéka során a gátlások feloldódásra kerülnek. A hangszerhasználat során önfelelt játéktevékenység jön létre. Kimagaslóan hozzájárul a zenei képességek, kompetenciák fejlesztéséhez.

Az alsó tagozatos ének-zene órákon a tanulók hangszeres játéka érdekessé tudja tenni:

- a ritmikai elemek nevének tanítását,
- a ritmikai elemek jelének tanítását,
- a ritmikai elemek időtartamának tanítását,
- a különböző ütemformáknak az elsajátítását,
- egy- és kétszólamú ritmusgyakorlatok megtanítását,
- játékos feladatokat.

A ritmikai fejlesztés területén javasolt egyszerű ritmikai elemek kiemelésére használni a gyermekhangszert, mely sikerélményben részesíti a tanulót. Ezenkívül pedig nem ajánlott egyszerre többféle gyermekhangszer használata, mert kollektív hangzavar lehet az eredménye.

Amennyiben énekléssel együtt használják a gyerekek a hangszereket, akkor ügyelnie kell arra a pedagógusnak, hogy az énekhang hangosabb legyen, mint a gyerekek hangszeres játéka, hiszen ebben a helyzetben a hangszerhasználat kísérő szerepet tölt be (Nagyné Árgány Brigitta, 2015).

Az ének-zene órákat a pedagógusok a hangszeres játékkal élményszerűvé tehetik, mely tevékenységre nagyon sok lehetőség áll rendelkezésre. A *Mellékletekben* összefoglalt játékok különböző szituációkban adekvát fejlesztő és élményszerű tevékenységek lehetnek.

III. AZ ÉNEK-ZENE ÓRÁN ELŐFORDULÓ HANGSZEREK VIZSGÁLATA A KÁRPÁTALJAI MAGYAR TANNYELVŰ ALSÓ TAGOZATOS OSZTÁLYOKBAN

Az elemi osztályokat tanító pedagógus nemcsak egy tantárgyat tanít. Minden általa tanított tantárgyból megalapozott, biztos tudással és tantárgypedagógiai ismerettel is rendelkeznie kell.

Az ének-zene tantárgy által a kisiskolás korú gyerekeknek el kell sajátítaniuk azt a képességet, hogy a tantervbe foglalt zenei anyag alkotóelemeit felismerjék. Ezt a képességet viszont csak abban az esetben tudja elsajátítani, ha a tanítója már rendelkezik vele és azt megfelelő módszerekkel meg is tudja tanítani.

Azok a pedagógusok, akik a hangszeres játékot alkalmazzák mint módszert az ének-zene órákon, sokkal hatékonyabbak a gyerekek készségfejlesztését illetően, esztétikai élményt nyújtanak tanulóik számára és motiváló környezetet teremtenek a tanuláshoz.

Az ének-zene órán előforduló hangszerek vizsgálatával foglalkozó kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy megvizsgáljuk a kárpátaljai magyar tannyelvű intézményekben dolgozó tanítók hangszerhasználatát.

3.1. A kutatás körülményei és módszerei

A szakdolgozat elsődleges *célja*, hogy bemutassa az alsó tagozatos ének-zene órákon előforduló hangszereket, a hangszerek használatának fontosságát, illetve a pedagógusok zenei kompetenciáit, zenei felkészültségét.

Az ének-zene órai hangszerek vizsgálatára primer kutatási módszereket választottuk, melynek elemzése kvantitatív adatok alapján készült. *Módszeri* jellegét tekintve – következtető, leíró formájú.

A kutatáshoz kétféle módszerrel nyertünk információkat:

1. Írásbeli kikérdezéssel
2. Szóbeli kikérdezéssel.

A szóbeli- és írásbeli kikérdezés elsődleges célja, hogy statisztikailag felmérhető adatokat gyűjtsön, amely hipotézisek alátámasztására szolgál (Dr. Majoros Pál, n.é.). Mindkét módszer kérdéseinek megfogalmazása folyamán arra törekedtünk, hogy

egyértelműek és érthetőek legyenek. A sorrendje logikus legyen, mely a válaszadó logikáját követi.

Az írásbeli kikérdezés

Az írásbeli kikérdezésnél az online kérdőív típusát választottuk, melyet a résztvevők önkéntesen és anoním módon töltöttek ki.

A kérdőívet a Google Űrlap segítségével készítettük el, melynek *célcsoportja* a kárpátaljai magyar tannyelvű elemi oktatásban résztvevő ének-zene tanítók. Az űrlapon létrehozott kérdőívet a kapcsolati hálón és közösségi médiában terjesztettük, hogy minél több tanítóhoz eljusson. A kitöltés lehetősége 2022.05.01.-jén zárult le 60 önkéntes kitöltő válaszaival.

A saját fejlesztésű kérdőív összesen 19 kérdésből épül fel, amelyben nyitott és zárt kérdések egyaránt szerepelnek.

Az első öt kérdésben általános adatokra szerettünk volna választ kapni feleletválasztós kérdések alapján. Megkérdeztük a kitöltő nevét, életkorát, pedagógusként eltöltött éveinek számát, az általa jelenleg tanított korosztályt, illetve, hogy munkája során oktatott-e ének-zene tantárgyat.

A hatodik kérdésben fontosnak tartottuk megtudni, hogy a kitöltő végzett-e valamilyen zeneiskolai képzést. A hetedik kérdés szorosan ehhez kapcsolódik, mert amennyiben az előzőre „*igennel*” válaszolt, megkértük, röviden írja le, milyen hangszer, vagy hangszerek megszólaltatását sajátította el.

A nyolcadik kérdés a tanító pedagógusképzés utáni zenepedagógiai továbbképzésére irányul. Ezt követően a kilencedik és tizedik kérdés arról kér információt, hogy a pedagógusképzésben milyen hangszer vagy hangszerek használatát volt lehetőségük elsajátítani.

Ezután az 5 fokú lineáris attitűd skálán jelölhették a tanítók az általuk vezetett ének-zene órák sajátosságainak mértékét. A skálán az 1 – „*egyáltalán nem jellemzőt*” jelentett, az 5 – pedig a „*minden órára jellemzőt*” jelentette. Zenetevékenységük előfordulását négy skálán jelölhették:

1. Mennyire gyakori az éneklés a énekórán?
2. Mennyire gyakori a készségfejlesztő játékok megjelenése az énekórán?
3. Mennyire gyakori a pedagógus által alkalmazott hangszer megjelenése?
4. Mennyire gyakori a tanulók hangszeres játéka?

A következő, vagyis a tizenötödik és tizenhatodik kérdések által a cél az volt, hogy feltérképezzük, milyen hangszerek megszólaltatására van lehetősége a

pedagógusoknak, és milyenekre a tanulóknak. A tanítók jelölőnégyzetek segítségével több hangszert is megjelölhettek, valamint lehetőségük volt *egyéb* hangszert is megadni, amennyiben az nem szerepelt a válaszlehetőségek között.

A kérdőív tizenhetedik kérdése egy hosszabb saját választ várt a kitöltőtől, melyben a saját véleményét fejthette ki az általa legideálisabbnak tartott hangszer kapcsán. Ezt egy rövid szöveges választ kérő kérdés követte, ahol arra szerettünk volna választ kapni, hogy milyen zenei tevékenységhez alkalmazható hangszeres játék.

Az utolsó kérdés egy 10 fokú lineáris attitűd skála, mely a tanító véleményére kérdez rá a hangszerhasználat fontosságát illetően a zenei készségfejlesztés szempontjából. Itt az 1.fok – „*a nem tartom fontosnak*”; a 10. fok pedig a – „*nagyon fontosnak tartom*”.

A kérdőív teljes szövege a *Mellékletekben* tekinthető meg.

A szóbeli kikérdezés

A vizsgálat folyamán szóbeli kikérdezésnél a strukturált interjú módszerét alkalmaztuk, mivel konkrét információkat szerettünk volna szerezni a tanítók hangszerhasználatáról. Az interjú általi beszélgetés, beszélgetés lehetőséget nyújtott a válaszadók gondolkodásának és véleményének megértésére.

Az interjúalanyok kiválasztás véletlenszerűen történt. Kárpátalja öt magyar anyanyelvű elemi pedagógusa alkotja a szóbeli kikérdezés *mintáját*.

Az szóbeli kikérdezés *körülményeit* tekintve személyesen történt az ének-zenét tanító elemi pedagógusok munkahelyén. A szervezés során gondos figyelmet fordítottunk az interjút zavaró tényezők elkerülésére. Az anyagok felvételére 2022. februárjában került sor.

A strukturált interjú *tartalmilag* kilenc kérdést tartalmaz, amelyből a legelső kérdés a pedagógus felsőfokú tanulmányairól és tanulmányaival kapcsolatos tapasztalatairól kíván információt nyerni.

A második kérdés során fontosnak tartottuk megtudni, hogy a válaszadó pedagógus mikor kezdte meg oktatói-nevelői munkáját, illetve hogyan emlékszik vissza pályakezdő éveire, valamint amennyiben jelenleg pályakezdő, hogyan éli meg.

Az interjú harmadik kérdése viszonylag rövid választ vár azzal kapcsolatban, hogy az interjúalany vezet vagy vezetett-e ének-zene órákat pedagógiai munkája során, és ha igen, mióta.

A következő, vagyis negyedik kérdés a pedagógus saját véleményét szeretné feltárni azzal kapcsolatban, hogy milyen tevékenységek fejlesztik leginkább a zenei készséget.

Az ötödik kérdésnél arra voltunk kíváncsiak, hogy a válaszadó pedagógus szerint melyek azok a hangszerek, amelyek megfelelően alkalmazhatók az alsó tagozatos oktatásban és tapasztalatukból adódóan felkeltik a gyermekek figyelmét és érdeklődését.

A hatodik kérdés az ének-zene tanító hangszerismeretére irányul. Fontos kérdés, hogy játszik-e valamilyen hangszeren, valamint volt-e lehetősége akár a közoktatása, akár a pedagógusképzése során valamilyen hangszer használatának elsajátítására, zenei kompetenciájának fejlesztésére.

A hetedik kérdés az előzőhöz köthető, ám annyiban különbözik, hogy itt a pedagógiai munkája során zenei kompetenciafejlesztés a kérdés. Érdekes kérdés ugyanis, hogy van-e lehetősége a pedagógusoknak Kárpátalján a zenepedagógiai továbbképzésre. Amennyiben résztvett ilyen módon a válaszadó, kifejtette ezzel kapcsolatos élményeit, tapasztalatait.

A következő kérdés által információt szeretnénk volna gyűjteni az ének-zene órán használt hangszerekről. Megkérdeztük, hogy miért tartja- vagy nem tartja fontosnak a hangszerek megszólaltatásának tevékenységét a tanórák keretein belül.

Ezután az utolsó kérdés az interjúalany által korosztályról kér tájékoztatást. Hasonlóan az ötödik kérdéshez a pedagógus véleményének megismerése volt a cél azzal kapcsolatban, hogy melyek azok a hangszerek, amelyeket akár a tanulók is megtudnak szólaltatni a tanórákon.

Az interjú kérdései és arra kapott válaszok teljes szövege megtekinthető a *Mellékletekben*.

3.2. A kutatás hipotézisei

A szakdolgozat előzőleg meghatározott hipotézisekre épül fel. A hipotézisek olyan feltételezések, amelyek a kutatás várt eredményeit kívánják igazolni vagy cáfolni (Boncz Imre, 2015). Az ének-zene órán használt hangszerek kutatásával kapcsolatban feltételezzük, hogy:

H1: Nem rendelkezik minden elemi pedagógus valamilyen hangszerjáték ismeretével

H2: Az ének-zene órák zenei tevékenységei között megjelenik a pedagógus- és tanulók általi hangszerhasználat is.

H3: A pedagógusok nem tartják fontosnak a hangszerek megjelenését a kisiskoláskorban.

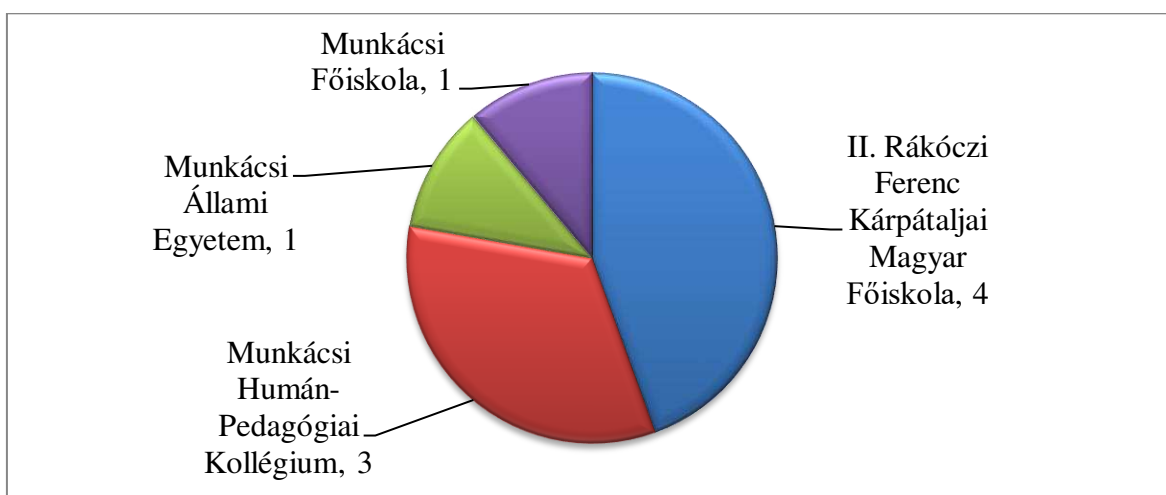
H4: A pedagógusok által leggyakrabban használt hangszer a zongora.

H5: A hangszerhasználat a tanórán leginkább dalkíséretnél jelenik meg.

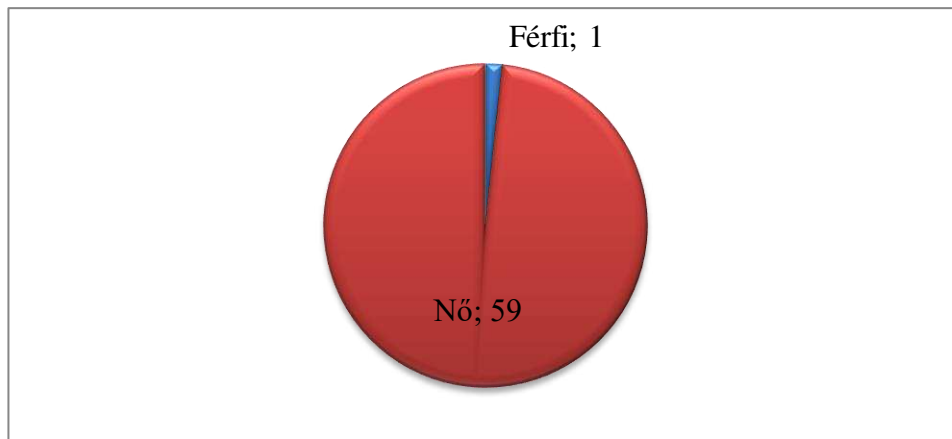
3.3. A kutatás eredményei

A szakdolgozat az ének-zene órán előforduló hangszerek vizsgálatát mutatja be. A kutatás folyamán a kérdőív és interjú kérdései a szakirodalom feldolgozását követően felállított hipotézisek alapján kerültek összeállításra.

A szóbeli kikérdezés személyes strukturált interjú formája folyamán 5 tanítónő válaszolt a feltett kérdésekre, akik pedagógiai végzettségüket Kárpátalján elhelyezkedő pedagógusképzésben szerezték. 5 pedagógusból 4 merített tudást *II. Rákóczi Ferenc Főiskola* pedagógusképzésében, a *Munkácsi Humán-Pedagógiai Kollégium* a válaszadók közül 3 tanítónak szolgált szakmai tudással, a *Munkácsi Tanítóképző Főiskola* elemi pedagógus szakán 1 tanító és a *Munkácsi Állami Egyetem* tanítóképzésében szintén 1 tanító vett részt (1. számú diagram). Az írásbeli kikérdezése önkéntesen kitölthető kérdőíve 60 pedagógus válaszána összesítésére ad lehetőséget. A 60 pedagógusból 59 nő, egyetlen válaszadó férfi volt, melyet az 2. számú diagramban láthatunk.

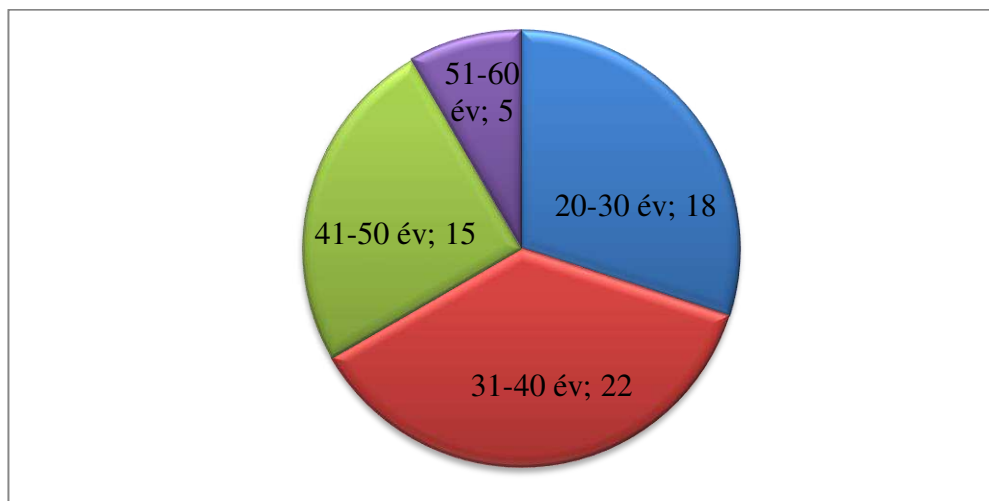

1. számú diagram: Az interjúalanyok felsőfokú tanulmányai
(Forrás: saját szerkesztés)

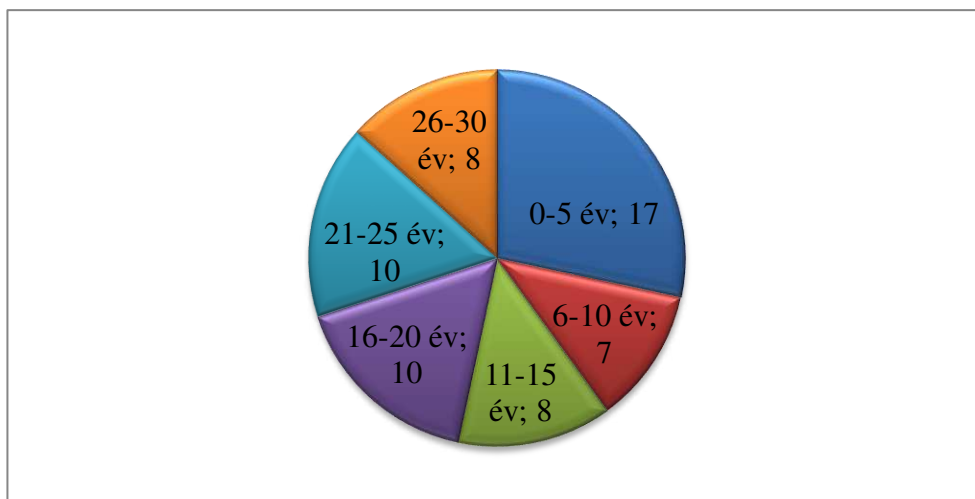
2. számú diagram: Nemek megoszlása
(Forrás: saját szerkesztés)

Az életkori besorolásuk széles palettán mozog. A legtöbben, 22 kitöltő középkorú, 31-40 év közötti, 18-an 20-30 évesek, 15 kérdőív alany 41-50 közötti, a legidősebb 5 kitöltő pedig 51-60 év közötti elemi tanító (3. számú diagram). Az interjúban 21, 22, 25, 26 és egy 40 éves tanítónő vett részt.

3. számú diagram: Az életkor megoszlása
(Forrás: saját szerkesztés)

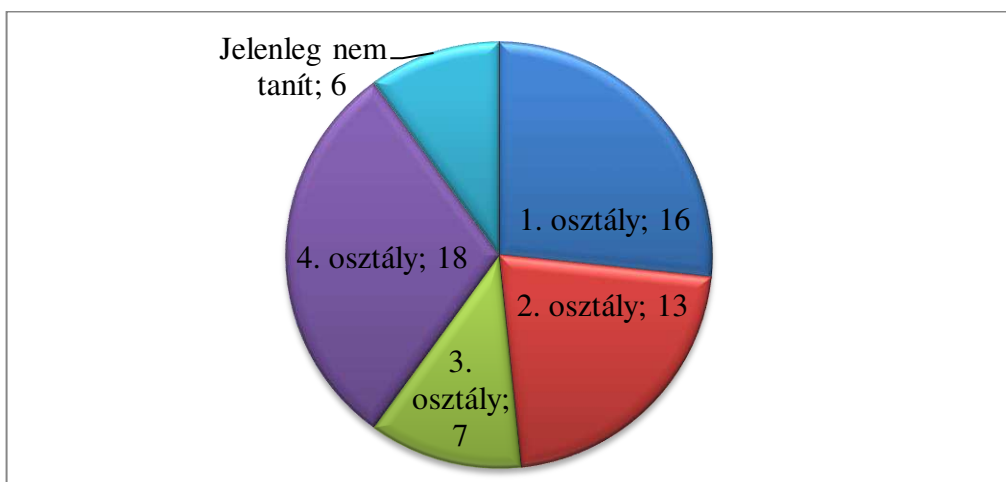
Korukból adódóan változó a pedagóguspályán töltött évük is. Az űrlap kitöltői közül a legtöbben, 14-en pályakezdők (vagyis 0-5 év munkatapasztalattal rendelkezők), 26-30 év közötti munkatapasztalattal csupán a 60 kitöltőből 8-an rendelkeznek (4. számú diagram). Az interjú adatfelvétele során 3 pedagógus számolt be arról, hogy még csak nem rég került a pedagóguspályára, a maradék 2 tanítónő közül az egyik 6-, a másik pedig 18 év munkatapasztalattal rendelkezik.

4. számú diagram: A pedagógusok pályán töltött évei

(Forrás: saját szerkesztés)

A Google Űrlapos kérdőíves felmérést 1-4 osztályt tanító pedagógusok végezték, viszont ahogy a negyedik kérdésből kiderült, voltak közöttük olyan kitöltők is, akik jelenleg nem végeznek pedagógiai munkát. A pályaelhagyók száma 60-ból 6 személy, a legtöbb válaszadó 4. osztályban tanít jelenleg, a legkevesebben pedig 3. osztályban (5. számú diagram).

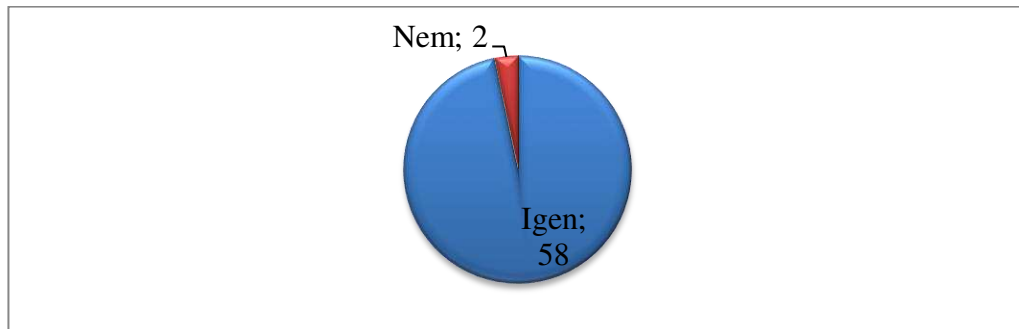

5. számú diagram: A pedagógusok által tanított korosztály

(Forrás: saját szerkesztés)

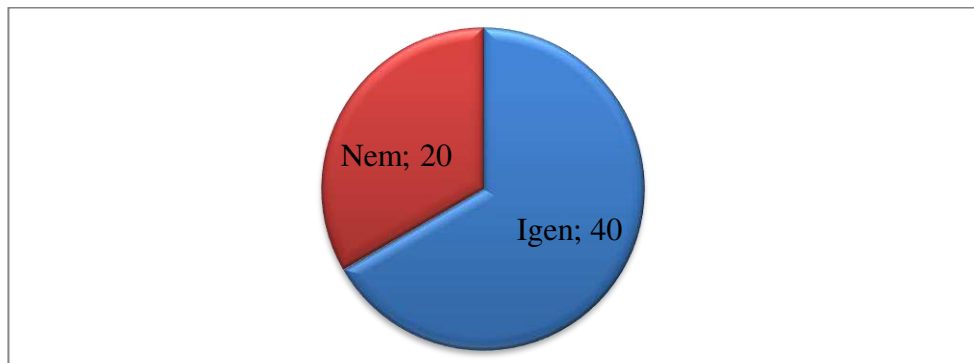
A kérdőív ötödik és az interjú harmadik kérdés arra kíváncsi, hogy a válaszadó tanít vagy már tanított-e ének-zene tantárgyat munkája során. Az űrlapon beérkező eredmények közül 58-an válaszoltak *igennel* a kérdésre. Ebből arra lehet következtetni, hogy a maradék 2 személynek az ének-zene tantárgy tanítása nem tartozott munkaköri feladatai közé (6. számú diagram). Az interjúk során a válasz mind az öt esetben igen volt, a tanítónők heti

rendszerességgel szembe találják magukat az ének-zene órákkal a művészet tantárgy keretein belül.

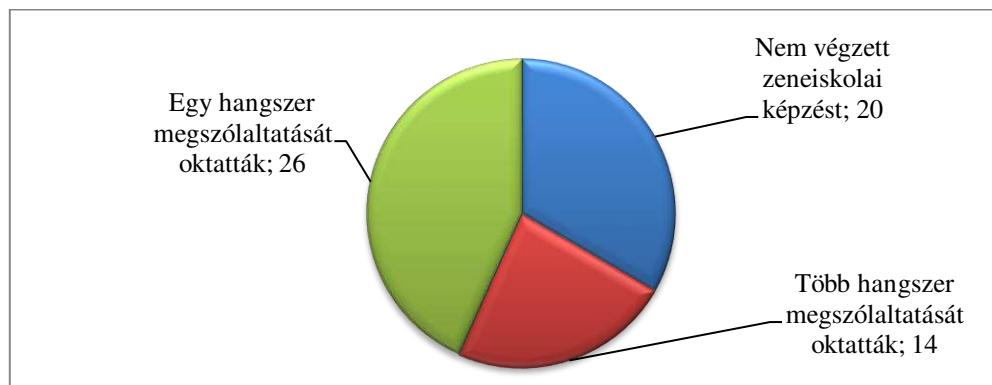

6. számú diagram: Ének-zenét tanító pedagógusok száma
(Forrás: saját szerkesztés)

A 6-10 kérdések a pedagógus zenei kompetenciáit kívánja felmérni, mely az 1. hipotézisre szolgál válaszként. A hatodik kérdésre a válaszadó pedagógusok több, mint fele (40 kitöltő) válaszolta, hogy végzett valamilyen zeneiskolai képzést. A 40 kitöltőből 14-en több hangszer megszólaltatását is elsajátították a zeneiskolás éveik során (8. számú diagram), csupán 20 kitöltőnek nem volt lehetősége zeneiskolai képzésre (7. számú diagram).

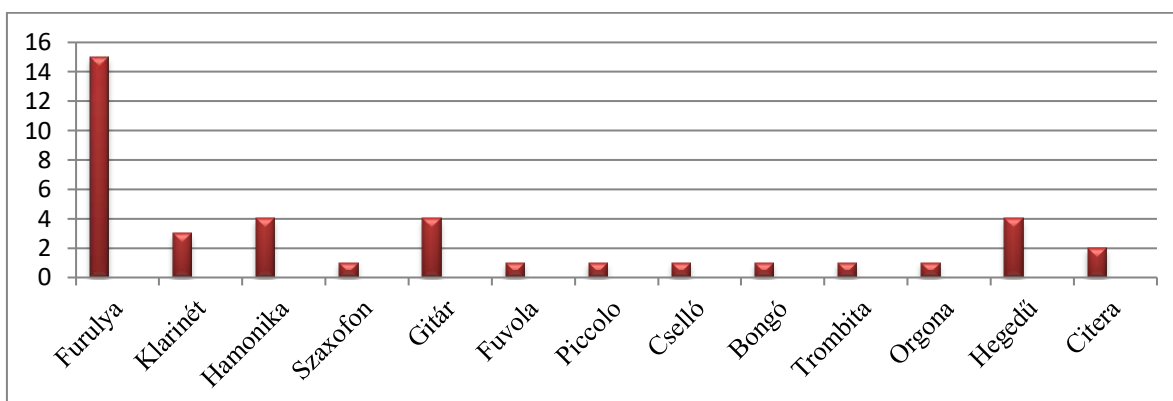

7. számú diagram: Zeneiskolai képzés a pedagógusok körében
(Forrás: saját szerkesztés)

8. számú diagram: A pedagógusok zeneiskolai képzése
(Forrás: saját szerkesztés)

Azok a pedagógusok, akik zeneiskolai végzettséget szereztek, arra a kérdésre, hogy milyen hangszeren tanultak játszani, saját válaszukban több hangszert is megjelöltek. A legtöbben a zongora megszólaltatását sajátították el a zeneiskolás éveik alatt (9. számú diagram).

9. számú diagram: A zeneiskolában tanult pedagógusok hangszerei

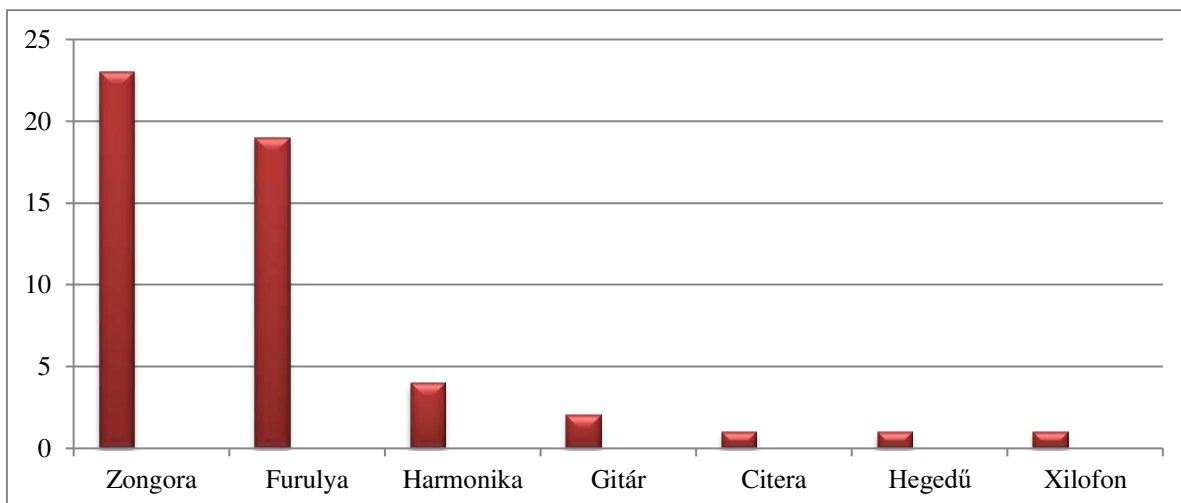
(Forrás: saját szerkesztés)

Az írásbeli kikérdezés 60 résztvevője közül 36-an válaszoltak nemmel arra a kérdésre, hogy pedagógiai munkájuk során végeztek-e valamilyen zenepedagógiai továbbképzést.

Az eredmények hasonló adatokat mutatnak a hatodik és kilencedik kérdés válaszainál is. A kilencedik kérdésben arra voltunk kíváncsiak, hogy a pedagógusképzés során volt-e lehetőségük a pedagógusoknak valamilyen hangszer megszólaltatásának elsajátítására. A beérkező válaszok közül 40 pedagógus válaszolta, hogy volt lehetősége felsőfokú intézményekben hangszer tanulásra és csak 20 kitöltő mondta, hogy nem tanult hangszeres játékot a pedagógusképzésben. Ugyanezt a kérdést feltettük az interjúalanyok számára is. Csupán egy tanítónő tudott beszámolni zenepedagógiai tapasztalatairól, melyből – elmondásai szerint – azóta is gyakran merít ötletet a foglalkozásaihoz. Az interjúalanyok többsége, akiknek nem volt ilyenre lehetőségük, úgy gondolják, Kárpátalján is lenne igény több tanítóknak szervezett zenepedagógiai továbbképzésre és szívesen venne részt ő maga is a képzéseken.

A 40 kitöltő pedagógus, akinek volt lehetősége a pedagógusképzés során valamilyen hangszer vagy hangszerek elsajátítására zongorát, furulyát, hegedűt, gitárt, harmonikát és xilofont jelöltek meg saját válaszaikban, ezek közül a legtöbben, 23 válaszadó zongorán tanult játszani a felsőoktatási intézményekben (10. számú diagram).

Az szóbeli adatfelvétel során a tanítónők közül csak egy számolt be arról, hogy nem játszik semmilyen hangszeren. Kollégái körében a zongora, furulya, klarinét, harmonika jelent meg zeneiskolai és felsőfokú tanulmányaik során.

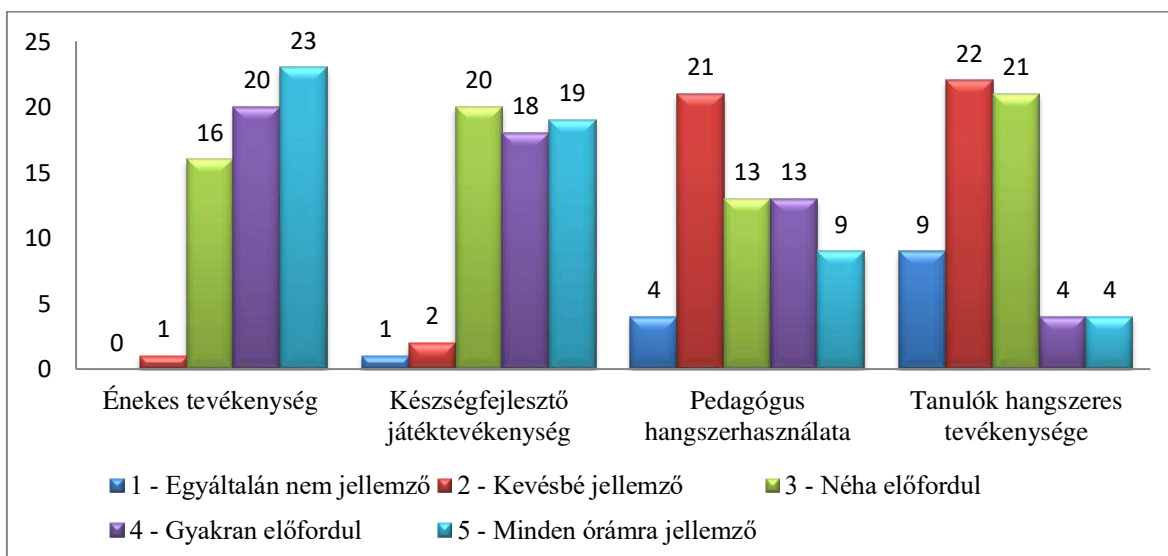

10. számú diagram: A tanítók pedagógusképzés során elsajátított hangszerei
(Forrás: saját szerkesztés)

Az eredmények adatai alapján az 1. hipotézis bebizonyosult, miszerint *nem rendelkezik minden elemi pedagógus valamilyen hangszerjáték ismeretével* igazolódott.

A 11-14. kérdésekre – melyekkel a tanórán előforduló zenei tevékenységeket hivatott megvizsgálni – a beérkezett válaszok értékelése folyamán 9 tanító válaszolt arra, hogy minden óráján megjelenik a pedagógus általi hangszeres tevékenység, 4 kitöltő órájára egyáltalán nem jellemző. A tanulói hangszerhasználat megjelenésének az ének-zene órákon fordított az aránya, 4 pedagógus válaszolta azt, hogy mindig van lehetőségük a gyerekeknek a hangszerek megszólaltatására és 9 esetben egyáltalán nem jellemző a tanulók hangszeres játéka a tanórán.

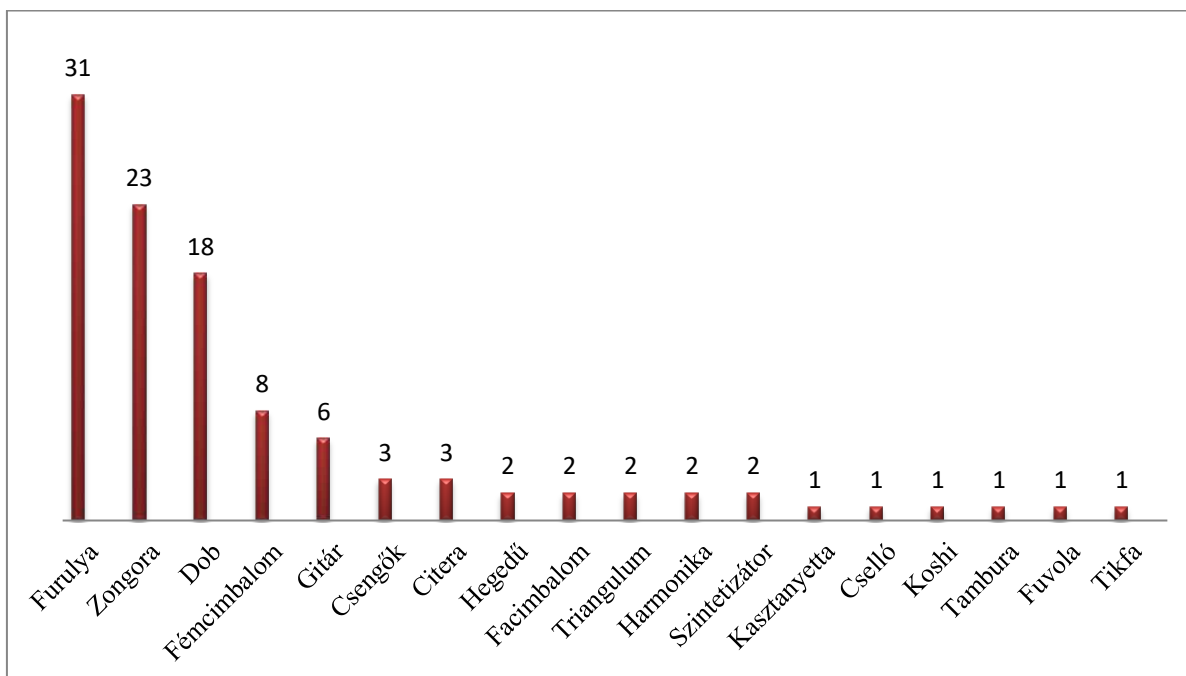
A 2. hipotézis, miszerint azt feltételezzük, hogy *az ének-zene órák zenei tevékenységei között megjelenik a pedagógus- és tanulók általi hangszerhasználat is* az írásbeli kikérdezés során, a 11. diagramban összefoglalt adatok szerint igazolódott.

11. számú diagram: A tanítók zenei tevékenysége az ének-zene órákon

(Forrás: saját szerkesztés)

Az írásbeli kikérdezés folyamán feltett tizenötödik kérdés a 4. hipotézist szeretné bebizonyítani, amely során feltételezzük, *a pedagógusok által leggyakrabban használt hangszer a zongora*. A kérdőívben arra a kérdésre, hogy milyen hangszert/hangszereket használ az ének-zene órákon – a tanítóknak lehetőségük volt több hangszert is bejelölni, illetve egyéb választ megadni. 31 pedagógus jelölte, hogy a tanórái folyamán előkerül a furulya. 23-an zongorát, 18-an dobot, 6-an gitárt, 8-an fémcimbalmot használnak az ének-zene órákon (a 12. számú diagram a többi hangszer előfordulásának gyakoriságát is bemutatja). Ezekből az eredményekből következően a 4. hipotézis nem igazolódott, a pedagógusok leginkább a furulyát használják a tanóra keretein belül.

12. számú diagram: A pedagógusok hangszerei

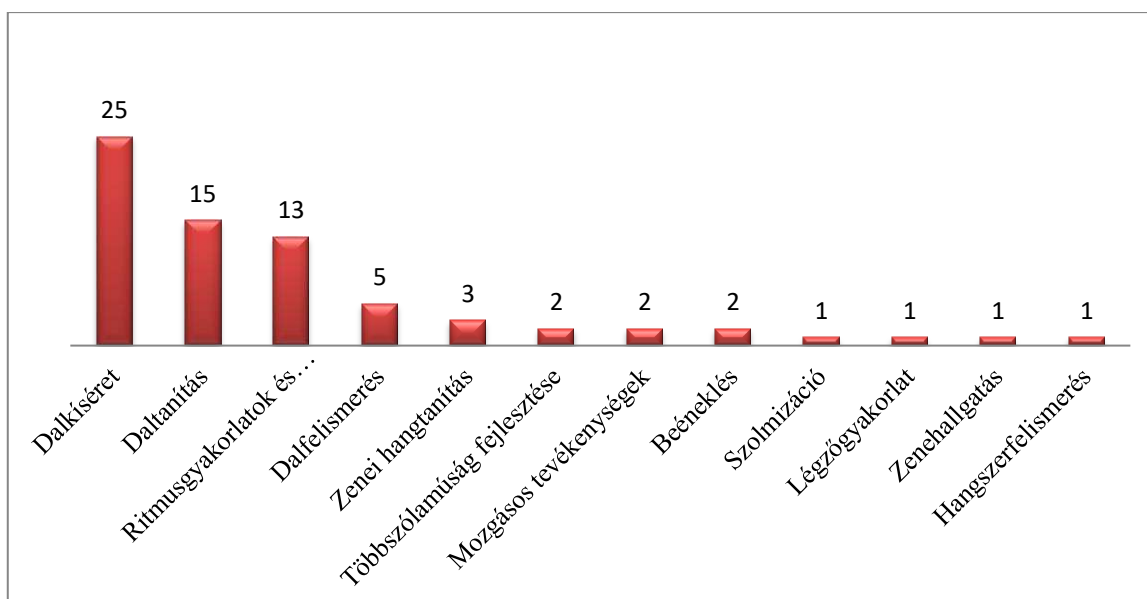
(Forrás: saját szerkesztés)

A tizenhetedik kérdésre beérkezett kifejtős válaszok között megindoklásra került, miért a furulya az ének-zenét tanító „*legjobb barátja*”. A pedagógusok több pozitív érvet is felhoztak a furulya használata mellett, mely közül az alábbiak a legjellemzőbbek: „*mert könnyen tanulható, tanítható*”; „*mert a hangszer beszerzése olcsó*”; „*mert kicsi és kéznél van*”; „*mert egyszerű és tiszta a hangása*”.

A pedagógusok hangszerhasználata mellett fontosnak tartottuk megkérdezni, hogy milyen hangszerek megszólaltatására van lehetőségük az ének-zene órákon, illetve hogy melyek azok a hangszerek, amelyek sikerrel alkalmazhatóak az alsó tagozaton és

megragadják a gyerekek figyelmét. A szóbeli kikérdezés alkalmával a tanítók furulyát, fuvolát, zongorát, szintetizátort, citerát, xilofont, dobort, gitárt, hegedűt, harmonikát és sajátkészítésű ritmushangszereket említettek. Volt, aki a egyértelműen a saját készítésű hangszerek alkalmazását részesíti előnyben, mivel úgy tapasztalta, hogy a gyerekek számára a saját készítésű hangszer az, amit „leginkább szeretnek alkalmazni az éneklés közben, hiszen az a „sajátjuk”, így még érdekesebbé teszi a használatát.” Viszont a válaszokból az is kiderült, hogy „a gyerekek számára a legtöbb hangszer motiváló jellegű. Hiszen nagyon érdekes számukra mindegyik és érdekesebbé tehetjük az órát vele.” (1. számú interjúalany, 21 éves tanítónő).

Az ének-zene órán előforduló hangszerek kutatása folyamán fontosnak tartottuk megvizsgálni, hogy milyen tevékenységeknél alkalmaznak az ének-zenet tanítók hangszereket. Az előzetesen felállított 5. hipotézisben feltételezzük, hogy a hangszerhasználat a tanórán leginkább dalkíséretnél jelenik meg. Az írásbeli kikérdezés utolsó előtti kérdésében a tanítók válaszoltak azzal kapcsolatban, milyen zenei tevékenységekhez alkalmazzák a hangszeres játékot. Válaszaik széles palettát festettek a legtöbb, 23 válaszadó pedagógus úgy gondolja, a hangszeres tevékenység legalkalmasabb a dalkíséretéhez, az énekléshez. 15 pedagógus a hangszereket daltanításhoz használja. 13-an ritmusgyakorlatokhoz és játékokhoz alkalmazzák a ritmikai készségfejlesztés céljából. 5 ének-zene tanító pedig szívesen alkalmazza már előzőleg elsajátított dalok felismeréséhez az óra számonkérő részében. A 13. számú diagramban látható a kevesebb számban megemlített zenei tevékenység is, melyhez valamilyen hangszerre, mint eszközre van szükség. Az eredményekből látható, hogy a 5. hipotézis, melyben feltételezzük, hogy a hangszerhasználat a tanórán leginkább dalkíséretnél jelenik meg – igazolódott.

13. számú diagram: Az ének-zene órák hangszeres tevékenységei

(Forrás: saját szerkesztés)

Az írásbeli kikérdezés utolsó kérdése a 3. hipotézist szeretné bebizonyítani, amelyben azt felteleztük, hogy *a pedagógusok nem tartják fontosnak a hangszerek megjelenését a kisiskoláskorban*. Az utolsó kérdés egy 10 fokú lineáris attitűd skálát tartalmaz, mely a tanító véleményére kérdez rá a hangszerhasználat fontosságát illetően a zenei készségfejlesztés szempontjából. 60 kitöltőből 11-en gondolják (5. fok) közepesen fontosnak a hangszerek megjelenését, illetve 20 pedagógus (10. fok) teljes mértékben fontosnak tartja. A válaszadó pedagógusokból senki sem gondolja úgy, hogy a hangszerek nem fontosak a kisiskolás korban (14. számú diagram). Az eredményeket a szóbeli kikérdezés is megerősíti, melyben a negyedik kérdés megválaszolása folyamán mind az 5 interjúalany olyan tevékenységekről számolt be, amelyekhez nélkülözhetetlen a hangszerek megjelenése.

A hipotézis tehát, miszerint *a pedagógusok nem tartják fontosnak a hangszerek megjelenését a kisiskoláskorban* az összesített adatok alapján elvetjük.

14. számú diagram: Attitűd skála a hangszerek használatának fontosságáról a kisiskoláskorban a zenei készségfejlődés szempontjából

(Forrás: saját szerkesztés)

Összefoglalva elmondható, hogy a pedagógusok fontosnak tartják a kisiskoláskorban a zenei készségfejlődésének szempontjából a hangszerek megjelenését. Bár nem rendelkezik minden pedagógus valamilyen hangszerjáték ismeretével, de többségük kompetens legalább egy hangszer megszólaltatására. Legtöbbjük már gyerekként zeneiskolai végzettséget szerzett, egyes válaszadónak a felsőoktatási intézmény

pedagógusképzése nyújtott hangszerjáték-ismeretet, illetve volt olyan válaszadó, akinek mindkettőre lehetősége volt.

A hangszereket az ének-zene órákon előszeretettel alkalmazzák a tanítók és tanulók egyaránt. Leggyakrabban a furulya jelenik meg a tanórákon, mivel számos pozitív érv szól mellette. A pedagógusok számára könnyen tanulható és könnyen tanítható hangszer. Beszerzése olcsó, nem jár jelentős anyagi kiadással. A furulya kézhez álló, kisméretű hangszer, melynek egyszerű és tiszta hangzása van.

A hangszerhasználat az ének-zene órák számos részén megjelenhet egészen a beénekléstől a begyakorláson át a számonkérésig. Az ének-zenét tanító pedagógusok jelentős része úgy gondolja, inkább a dalkísérethez használhatóak hangszerek, mivel a gyerekek szívesen énekelnek a pedagógusok és saját maguk hangszeres kísérete folyamán.

Az ének-zene órák hangszeres tevékenysége a gyerekek számára rendkívül motiváló jellegű, érdeklődésfelkeltő, emellett pedig a pedagógus módszertani trükkje lehet, mellyel színesebbé, érdekesebbé teheti tanóráit és hozzájárulhat a kisiskolás tanulói zenei készségfejlődéséhez.

ÖSSZEFOGLALÁS

Azok az ének-zenét tanító elemi pedagógusok a legalkalmasabbak a gyermek zenei kompetenciáinak a kibontakoztatására, akiknek megbízható, szilárd alapokra fektetett zenei ismereteik, élményeik vannak, melyek a tanulmányaik folyamán kerültek megalapozásra és megszilárdításra.

Az ének-zene órák egyik fő feladata a zenehallgatóvá nevelés, amely a hangszeres játékokkal és az énekléssel érhető el. Az éneklés és a hangszerhasználat a zenei alapképzések elsajátításának is rendkívül fontos tevékenysége, melyre a pedagógusoknak figyelmet kell fordítaniuk. Azok a tanítók, akik a hangszeres játékot alkalmazzák mint módszert az ének-zene órákon, sokkal hatékonyabbak a gyerekek készségfejlesztését illetően, esztétikai élményt nyújtanak tanulóik számára és motiváló környezetet teremtenek a tanuláshoz.

A kárpátaljai tanítók hangszerhasználata az alsó tagozatos ének-zene órákon című szakdolgozatban arra törekedtünk, hogy szakirodalom által bemutassuk és vizsgálat útján feltárjuk a pedagógusok zenei kompetenciáit, az alsó tagozatos ének-zene órákon előforduló hangszereket, valamint a hangszerek szerepét az oktatásban.

Vizsgálatunk kvalitatív és kvantitatív módszerrel folyt 2022 tavaszán, melynek során kérdőívünket 60 kárpátaljai magyar anyanyelvű pedagógus töltötte ki és 5 tanítóval készítettünk strukturált interjút.

A vizsgálat rávilágít arra, hogy a tanítók milyen zenei ismeretekkel gazdagodtak a tanítóképzőt követően és volt-e lehetőségük tanulmányaik során valamilyen hangszer megszólaltatásának ismeretét elsajátítani. A hangsúly az órán alkalmazott hangszerekre került. Feltételeztük, hogy nem rendelkezik minden pedagógus valamilyen hangszer megszólaltatásának ismeretével, de az ének-zene órák többségében megjelennek a pedagógus és a tanulók által használt hangszerek.

Munkánk végén a szakirodalom és a vizsgálat eredményeit figyelembe véve megállapíthatjuk, hogy a pedagógusok fontosnak tartják a tanórán megjelenő hangszereket zenei tevékenységük során, amely alapján a 3. hipotézisünket elvetjük.

Az 1. hipotézis, miszerint feltételezzük, nem rendelkezik minden elemi pedagógus valamilyen hangszerjáték ismeretével szintén igazolódott a vizsgálati eredmények alapján. Viszont legtöbbjüknek lehetősége volt a tanítóképzőben elsajátítani valamilyen hangszer megszólaltatását. Ezeket a hangszereket az ének-zene órákon

előszeretettel alkalmazzák és tanítják, mely a 2. hipotézist igazolja. A hangszerek az óra számos részében megjelennek. Használják dalkísérethez, dalfelismeréshez, dal- és hangjegy tanításhoz, ritmus- és lézgyakorlatokhoz, illetve a zenehallgatásnál is megjelennek. A vizsgálat eredményei az 5. hipotézist igazolják, mivel legjellemzőbben a dalok kíséretéhez alkalmazzák a pedagógusok a hangszereket.

A 4. hipotézisünkben feltételeztük, hogy a tanítók által leggyakrabban használt hangszer a zongora, amely nem igazolódott be. Ugyanis bebizonyosodott, hogy az énekzenét tanítók leginkább a furulyát használják a tanóra keretein belül.

Célunk hangsúlyozni, hogy az ének-zene órák hangszeres tevékenysége motiváló és élménynyújtó jellegű. A megjelenő hangszerek, a pedagógus hangszeres játéka eredményesebb fejlesztőmunkát ér el a gyerekek zenei készségfejlesztésében és egy szilárd zenei tudás megalapozását szorgalmazza.

РЕЗІЮМЕ

Тема кваліфікаційної роботи „*Використання музичних інструментів на уроках музики вчителями початкових класів на Закарпатті*”. Мета роботи показати та дослідити шляхом експертизи музичної компетентності педагогів, які музичні інструменти зустрічаються на уроках музики та співу роль інструментів у навчанні на підставі фахової літератури.

Робота складається з трьох розділів. У першому розділі розглядаються і музичні компетентності вчителів та інструментальні знання йдеться про використання музичних інструментів. У другому розділі йдеться про використання інструментів у початкових класах, вводиться поняття та класифікація інструментів, а також гра на музичних інструментах вчителя та учня на уроках. У третьому розділі показано обставини дослідження, проведені серед педагогів Закарпаття, та аналіз результатів.

Наше дослідження проводилося за допомогою якісних та кількісних методів навесні 2022 року. Анкети заповнення 60 угорськомовних педагогів Закарпаття та 5 вчителями провела структуроване інтерв'ю. На основі літератури та врахуючи результати дослідження можемо зробити висновок, що педагоги вважають важливим використання музичних інструментів на уроках музики та співу під час своєї музичній діяльності.

В кінці роботи, враховуючи спеціальну літературну та результати дослідження можемо зробити висновок, що педагоги вважають важливим інструменти та уроках музики та співу у своїй музичній діяльності.

Більшість з них мали можливість навчитися грати на інструменті під час навчання у педагогічному училищі. Три інструменти з любов'ю використовують на уроках музики та співу на навчають та них грати учнів. Інструменти використовують на різних етапах уроку: для супроводу пісень, розпізнавання пісень, навчання пісень, ритмічний та дихальних вправ, та під час слухання музики. Інструменти, інструментальна гра педагога забезпечує більш ефективну розвиваючу роботу, розвитку музичних здібностей учнів та створює міцних фундаментів для музичних знань.

FELHASZNÁLT SZAKIRODALOM

Asztalos Kata (2013): A zenei képességek és zenei műveltség kutatása, Szegedi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Bánkuti Zsuzsa – Lukács Judit (2015): Tanterv, tankönyv, vizsga, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest

Berényi Réka (2012): Tanítsunk hangszerjátékot. Hangszertanítás az értelmileg akadályozott gyermekeknél, Fejlesztő Pedagógia c. folyóirat 6. szám

Boncz Imre (2015): Kutatásmódszertani alapismeretek, Pécsi Tudományegyetem Egészségtudományi Kar

Dr. Majoros Pál (n.é.): A kutatásmódszertan alapjai. Tanácsok, tippek, trükkök (nem csak szakdolgozat-íróknak), Perfekt Gazdasági Tanácsadó, Oktató és Kiadó Rendezvénytársaság

Forrai Katalin (1993): Ének az óvodában, Editio Musica Budapest

Frank P. Bar (2007): Hangszerek, Tesslaff és Babilon Kiadó, Budapest

Kelemen Judit (2019): Ének-zene tantárgy-pedagógia tanító alapszakos hallgatók számára, Líceum Kiadó, Eger

Kenesi Éva (szerk. Podráczky Judit) (2013): Művészeti nevelés koragyermekkorban. Az ének-zenei nevelés módszertani kérdései az általános iskolai 1-4. osztályban, Betlen Gábor Alapkezelő Zrt., Budapest

Kis Jenő Kálmánné dr. Kenesi Éva (2010): Változások a tanító szakos hallgatók zenei tanulmányaiban és műveltségében, Pannon Egyetem Nyelvtudományi Doktori Iskola, Veszprém

Kocsis Mihály – Sági Matild (2012): Pedagógusok a pályán, Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, Budapest

Komáromi Lajosné (2012): Játékos zenebona. Mondókák, dalok, zenei játékok gyerekeknek és felnőtteknek, Novum Könyvklub Kft.

Nadiya Rudchuk: Saját készítésű hangszerek, Aktív nyár

Nagyné Árgány Brigitta (2012): Játékos mesterkedések. Gyermekhangszerek készítése és felhasználásuk a komplex művészeti nevelésben, a „Pedagógusképzést segítő hálózatok továbbfejlesztése a Dél-Dunántúl régióban”elnevezésű projekt szerkesztett kiadványa, Kaposvár

Nagyné Rápli György (2017): Módszertani ötletek. Gondolatok az ének-zene tanításáról, Budapesti Pedagógiai Oktatási Központ

Oktatási Hivatal (2017): Kiegészítő útmutató a pedagógusok minősítési rendszerében a Pedagógus I. és Pedagógus II. fokozatba lépéshez című dokumentumhoz. Ének-zene

Olesya Tkachuk (2012): Gyermekek saját készítésű hangszereinek használata zenei órákon, Anyanyelvi iskola

Pappné Vencsellői Klára (2007): Ének-zene tantárgypedagógia az alsó tagozatban éneket tanító pedagógusok számára, Pedellus Tankönyvkiadó, Debrecen

Paul Otto Aprian-Bennewitz (1920) (ford. Vékes József, 2004): A hegedűépítés alapismeretei, Magánkiadó

Sándor Enikő (2016): Játék a zenével, Mikkamakka Kisiskolások lapja, irodalmi, művészeti, kulturális, ismeretterjesztő folyóirat, 2. évfolyam, 4. szám, Kiadja az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet

Saprony Borbála (2013): Játék a zenével. Avagy zenei készségfejlesztő játékok óvodásoknak és kisiskolásoknak, Bethlen Gábor Alapképző Zrt., Budapest

Stolczenberg Róbert (2008): Digitális gitárhangoló tervezése, Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Villamosmérnöki és Informatikai Kar Méréstechnika és Információs Rendszerek Tanszék

Szarka Júlia (2007): Hozzunk a gyermekeknek játékot, örömet, zenét..., - ne csak az óvodában - !, Studia Caroliensia c. folyóirat 4. szám

Törzsök Béla (1982): Zenehallgatás az óvodában, EMB Zeneműkiadó Kft., Budapest

Ujlakyné Szűcs Éva (2005): A nyelvpedagógus-képzés helye és szerepe a tanítóképzésben, Bölcsészettudományi Indiszciplináris Doktori Iskola Veszpremi Egyetem

Internetes források

Ádám Erzsébet (n.é.): A zenei nevelés helye és szerepe a pedagógusi munkában <https://docplayer.hu/107364935-A-zenei-neveles-helye-es-szerepe-a-pedagogusi-munkaban.html> Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-21

Barauer-Benke József (n.é.): Népi hangszerek Afrikában http://www.publikon.hu/application/essay/228_1.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-05

Dohány Gabirella (2009): Zenei élmények az énekórákon? Iskolakultúra Online 3. <https://www.parlando.hu/2017/2017-3/DohanyGabriella.pdf> Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-21

Dr. Kenesi Éva (n.é.): Tanító szakos hallgatók gyakorlata az oktató szemével <https://www.parlando.hu/2013/2013-5/2013-5-01-Kenesei.htm> Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-02

Dr. Orosz-Pál József (n.é.): Ének-zene tantárgypedagógia <https://adoc.pub/enek-zene-tantargypedagogia-drorosz-pal-jozsef-adjunktus.html> Utolsó letöltés dátuma: 2022-03-30

Enreiterné Bányai Edit (n. é.): Kezdők tanítása furulyára – az első két (három) év <https://www.parlando.hu/2011/2011-3/Kezdok-netre.htm> Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-05

Erdei Krisztina (n.é.): Hangszerek használata az ének-zene, énekes játék, gyermektánc tevékenység sajátos vonásai alatt. https://www.parlando.hu/2021/2021-4/Erdei_Krisztina.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-03

Gaszner István (n.é.): Az ének-zene órák élménykeltő mozzanatainak tervezése, Tanítóképző Intézet, Baja http://acta.bibl.u-szeged.hu/26072/1/modszertani_009_002_063-069.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2022-03-30

Gyimesi László (n.é.): Hangszerzés, Nemzeti Szakképzési és Felnőttképzési Intézet, Budapest https://www.nive.hu/Downloads/Szakkepzesi_dokumentumok/Bemeneti_kompetenciak_meresi_ertekelesi_eszkozrendszerenek_kialakitasa/4_1436_030_101115.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-03

Horváth H. Attila (2009): A pedagógus – kolcskompetenciák szerepe a tanulók versenyképességében. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/vitaforumok/pedagogus> Utolsó letöltés dátuma: 2022-03-25

II.Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanító alapképzésének képzési programja (2022): https://kmf.uz.ua/wp-content/uploads/2022/05/ba_op_po_bakalavr_2022_2026.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

II.Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola tanító mesterképzésének képzési programja (2022): https://kmf.uz.ua/wp-content/uploads/2021/04/opp-po_2022-2024.pdf Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Jakobicz Dorottya – Wamzer Gabriella – Józsa Krisztián (2018): Motiválás az ének-zene órákon. Gyermeknevelés – Online tudományos folyóirat Zenei nevelés gyermekkorban, 2. szám

https://www.researchgate.net/profile/KrisztianJozsa/publication/327076744_Motivalas_az_enek-zene_orakon/links/5b76ee9fa6fdcc5f8b4d8c53/Motivalas-az-enek-zene-orakon.pdf

Utolsó letöltés dátuma: 2022-03-30

Janurik Márta – Józsa Krisztián (2018): Az iskolai zenetanulás iránti motivációtalakító néhány tényező, Gyermeknevelés – Online tudományos folyóirat Zenei nevelés gyermekkorban, 2. szám <http://ojs.elte.hu/gyermekneveles/article/view/526/423>

Utolsó letöltés dátuma: 2022-03-30

Kis Jenőné Kenesi Éva (n.é.): Zenéről a felsőfokú tanítóképzés kezdetének 50. évfordulóján

https://folyoiratok.oh.gov.hu/sites/default/files/article_attachments/upsz_2009_7_06.pdf

Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-02

Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola és Óvoda (n.é.): Pedagógiai nevelési program, Komló

<http://www.komlokodaly.hu/dokumentumok/pedagogiai%20es%20nevelesi%20program.pdf>

Utolsó letöltés dátuma: 2022-04-03

Munkácsi Állami Egyetem tanító alapképzésének képzési programja (2021):

https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/%D0%9E%D0%9F_%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0_%D1%87%D0%B5%D1%80%D0%B2%D0%B5%D0%BD%D1%8C-2021-%D1%80%D0%BE%D0%BA%D1%83-doc%D1%85-1.pdf

Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Munkácsi Állami Egyetem tanító mesterképzésének képzési programja (2021):

https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/06/%D0%9F%D0%BE%D1%87%D0%B0%D1%82%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0-%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0_%D0%BC%D0%B0%D0%B3%D1%96%D1%81%D1%82%D1%80.pdf

Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Munkácsi Állami Egyetem tanító molodsej bakalavr képzési programja (2021):

<https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/07/%D0%9C%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D1%88%D>

[0%B8%D0%B9-](#)

[%D0%B1%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%B0%D0%B2%D1%80.pdf](#)

Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának rendelete: Oktatási program, amelyet Savchenko O. Ya. irányítása alatt dolgoztak ki, 1-2. osztályosok számára, 2019.10.08., № 1272

<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2019/11/1-2-dodatki.pdf> Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Ukrajna Oktatási és Tudományos Minisztériumának rendelete: Oktatási program, amelyet Savchenko O. Ya. irányítása alatt dolgoztak ki, 3-4. osztályosok számára, 2019. október 8., № 1273 <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2020/11/20/Savchenko.pdf> Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Ungvári Egyetem tanító alapképzésének képzési programja (2022): <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/46969> Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Ungvári Egyetem tanító mesterképzésének képzési programja (2021): <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/36192> Utolsó letöltés dátuma: 2022.05.17.

Vass Vilmos (2019): A kompetencia fogalmának értelmezése. <https://ofi.oh.gov.hu/tudastar/hazai-fejlesztési/kompetencia-fogalmanak> Utolsó letöltés dátuma: 2022-03-25

MELLÉKLETEK

1.számú melléklet: Hangszerhasználatra alkalmas játékok gyűjteménye

1. Hangszer-felelgető

A játék leírása: A játéknál a gyerekek a tenyerüket használják „dobként”, a pedagógus ritmushangszeren mutat egy ritmust, amit a gyerekeknek vissza kell tapsolni. A játék fordítva is játszható: a pedagógus tapsol, majd a gyerekek a ritmushangszeren visszaütik körbe adva azt.

2. Zörejek, hangok meghallása

A játék leírása: A gyerekek csukott szemmel vesznek részt a játékban. A pedagógus mutat egy hangot, a gyerekek pedig kitalálják, minek a hangját hallották. A játékhoz kisebb hangszer vagy egyéb hangadó tárgy (ami lehet papír, zacskó, kulcsosomó, stb.) szükséges.

3. Zálogadás

A játék leírása: A gyerekekkel kört alkotunk és egy rövid dalt énekelünk. Akinél végetért a dal, a zálogát (ami lehet akár egy ceruza, zsebkendő, stb.) a pedagógusnak adja. Az éneklés addig folytatódik, amíg minden zálog a pedagógushoz nem kerül. A zálogot feladatok elvégzésével kaphatják vissza a gyerekek, amely lehet: dallamfelismerés dúdolásról, hangszer hangjának felismerése, ritmus vagy dallamismétlés, stb.

4. Magasabb-mélyebb hangú hangszertestvérek

A játék leírása: Két különféle méretű egykategóriába tartozó hangszerek hangját mutatja be a pedagógus. A gyerekek feladata, megfigyelés által eldönteni, melyik szólt mélyebben és melyik magasabban.

5. Hangulat-kitaláló

A játék leírása: A pedagógus egy dalt mutat be hangszerén szöveg nélkül. A gyerekek feladata, hogy kitalálják a dal hangulatát (Sapszon Borbála, 2013).

6. Hideg-meleg játék hangokkal

A játék leírása: A játék során egy gyerek kimegy a tanteremből, egy másik pedig elrejt egy hangszert. Az első gyerek feladata, hogy megtalálja az elrejtett hangszert. Az osztály többi tagja pedig hangjelzéssel segíti: ha halkán játszanak a hangszerükön – akkor hideg, tehát távol van az elrejtett tárgytól, ha pedig hangosan, akkor meleg, akkor egyre közelebb kerül hozzá.

7. Karmesterjáték

A játék leírása: Az osztály kijelölt egy karmestert, akinek pálcá lesz a kezében és háttal áll. A többiek zenekart alkotnak és hangszert használnak. A karmester vezényli a zenekart: ha a pálcát alacsonyan tartja, akkor a zenekarnak halkán kell játszania, amennyiben pedig magasán látják a gyerekek a pálcát, hangosan kell zenélniük. Viszont figyelmesnek kell lenniük, ha leteszi a pálcát a karmester, akkor véget ér a közös koncert.

8. Add tovább a hangot!

A játék leírása: A gyerekekkel körbe ülünk. Mindenki kezben saját hangszere van. Ajánlott ütő (vagy csörgő hangszereket használni). A játék során mindenki üt egyet a hangszerével, amely egészen addig folytatódik, míg valaki kettőt ne üt. Két ütésnél a kör iránya megfordul. Aki eltéveszti az irányt, annak zálogot kell adnia, amely zenés feladattal váltható ki (Sándor Enikő, 2016).

9. Véget nem érő dallam

A játék leírása: A tanító folyamatosan játsza valamilyen hangszeren a tanulók által már jól ismert dalokat. A gyerekek feladata, hogy ki kell találniuk, hol van egy-egy dal vége. A dal végét a gyerekek diókoppantó összeütésével jelezhetik.

10. Ritmusimprovizáció

A játék leírása: Az osztályból egyik gyerek rögtönöz egy hangot, a többiek pedig visszahangszerűen visszajátszák azt (Nagyné Árgány Brigitta, 2015).

2. számú melléklet: Ének-zenét tanító elemi pedagógusok kérdőíves felmérése a hangszerhasználatukat illetően

Kérdések Válaszok 60 Beállítások

Hangszerhasználat az ének-zene órákon

Tisztelt Pedagógus!

Hegedüs Vivien vagyok, a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola végzős tanító szakos hallgatója.

A szakdolgozatom a pedagógusok hangszerhasználatáról szól az alsó tagozatos ének-zene órákon. Kutatásom célja, hogy megvizsgálja, Önök mennyire tartják fontosnak az ének-zene órákon előforduló hangszereket a zenei készségfejlesztés szempontjából.

Kérem, segítsék munkámat egy kitöltéssel.

A kérdőív kitöltése teljesen anonim módon zajlik. Az adatokat csak összesítve elemzem és mutatom be a dolgozatomban, tehát az egyéni információk sehol sem azonosíthatóak.

A kérdőív kitöltése néhány percet vesz igénybe!

Segítségüket előre is köszönöm!

Az Ön neme? *

Nő

Férfi

Az Ön életkora? *

20-30 év

31-40 év

41-50 év

51-60 év

⋮

Mennyi ideje végez tanítói munkát? *

0-5 év

6-10 év

11-15 év

16-20 év

21-25 év

26-30 év

Melyik évfolyammal foglalkozik? *

- 1. osztály
- 2. osztály
- 3. osztály
- 4. osztály
- Jelenleg nem tanítok
- Jelenleg napközis nevelő pozíciót töltök be

Munkája során tanít vagy tanított valaha ének-zene tantárgyat? *

- Igen
- Nem

Végzett-e bármilyen zeneiskolai képzést? *

- Igen
- Nem

Ha igen, milyen hangszeren tanult játszani?

Rövid szöveges válasz

.....

Végzett-e bármilyen ének-zene irányú továbbképzést pedagógiai munkája során? *

- Igen
- Nem

A felsőfokú tanulmányai során volt lehetősége hangszerjáték elsajátítására? *

Igen

Nem

Ha igen, milyen hangszer/hangszerek megszólaltatását oktatták?

Rövid szöveges válasz

Kérem jelölje, hogy a következő állítások mennyire jellemzőek az Ön által tartott ének-zene órákra!

Leírás (nem kötelező)

Az ének-zene óráim fő részét az éneklés teszi ki. *

Egyáltalán nem jellemző. 1 2 3 4 5 Minden órámra jellemző.

Az ének-zene óráimon megjelennek készségfejlesztő játékok. *

Egyáltalán nem jellemző. 1 2 3 4 5 Minden órámra jellemző.

Az ének zene-óráimon megjelenik a pedagógus által alkalmazott hangszeres játék. *

Egyáltalán nem jellemző. 1 2 3 4 5 Minden órámra jellemző.

Az ének zene-óráimon megjelenik a gyerekek által alkalmazott hangszeres játék. *

	1	2	3	4	5	
Egyáltalán jellemző.	☐	☐	☐	☐	☐	Minden órára jellemző.

Amennyiben használ hangszert/hangszereket az ének-zene órákon kérem, jelölje melyiket! *

- Furulya
- Hegedű
- Gitár
- Zongora
- Fémcimbalom
- Facimbalom
- Dob
- Egyéb...

Az Ön osztályában tanuló gyerekeknek mely hangszereket van lehetőségük megszólaltatni? *

- Furulya
- Hegedű
- Gitár
- Zongora
- Facimbalom
- Fémcimbalom
- Dob
- Saját készítésű hangszer
- Egyéb...

Az előzőleg felsorolt hangszerek közül melyiket tartja a legideálisabbnak? Kérem válaszát indokolja meg!

Hosszú szöveges válasz

Milyen zenei tevékenységekhez alkalmazza a hangszeres játékokat?

Rövid szöveges válasz

...

Mennyire tartja fontosnak a hangszerek használatát a kisiskoláskorban a zenei készségfejlesztés szempontjából? *

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Nem tartom fontosnak.

Nagyon fontosnak tartom.

3. számú melléklet: Ének-zenét tanító elemi pedagógusokkal készített interjú a hangszerhasználatukat illetően

1. Beszéljen a felsőfokú tanulmányairól! Milyen tapasztalatokkal zárta a tanulmányait?

1. számú interjúalany: A II. Rákóczi Ferencz Főiskolát végeztem. Még tanulmányaim közben beálltam dolgozni így az elméleti rész párhuzamosan folyt a gyakorlattal együtt. Úgy gondolom, rendkívül nehéz eleget tenni a pedagógusképzés elvárásainak, hiszen egy tanítónak minden területen megfelelő műveltséggel kell rendelkeznie, amelyet cseppetsem könnyű vizsgákkal mérnek fel. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: A tanulmányaimat a Munkácsi Humán Pedagógiai kollégiumban végeztem el mint alsó osztályos tanítónő, majd ezt követően tovább folytattam tanulmányaimat Rovnóban a MEFY egyetemen. Rengeteg tapasztalatot szerezhettem szerencsére a sok gyakorlat során, hogy milyen különbözőek a gyerekek, hogyan is kell velük foglalkozni ahhoz, hogy figyeljenek ránk, hogy megértsék a mondanivalónkat és természetesen, hogy hogyan is lehet játszva tanulni. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: 2016-ban fejeztem be a Munkácsi Humán Pedagógiai Kollégiumot. Ugyanebben az évben felvételiztem a Munkácsi Állami Egyetemre, ahol 2019-ben, levelező tagozaton, tanítói szakos bachelor diplomát szereztem. 2019 nyarán felvételt nyertem a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola levelező tagozatos tanító szakára, majd 2021-ben sikeresen elvégeztem és mester diplomát kaptam. A tanulmányaim során megfelelő ismereteket szereztem az oktatási-nevelési folyamat kapcsán, amely úgy gondolom, hogy a hasznomra vált a munkám során. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: 2011-2015 között a Munkácsi Humán-Pedagógiai Kollégiumban tanultam, majd az ottani tanulmányok befejezése után felvételiztem a II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola alsós tanító szakára, melyet 2019-ben végeztem el. Azért választottam ezeket az intézményeket, mert a Munkácsi-Humán

Pedagógia Kollégiumban nagyon sok tudást/tapasztalatot lehet gyűjteni a gyakorlatok során. A II. Rákóczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola pedig kitűnő szakmai tudást tud nyújtani a előadói és tanárai által. Az intézményben minden rendelkezésre áll a tanulni vágyó diákok számára. Nem utolsó szempont volt az is, hogy magyar nyelven tanulhattam. Összeségében nem voltak könnyű évek a hallgatói éveim, viszont jó tapasztalatokkal zártam, hiszen megfelelő tudást nyújtott, amit mai napig alkalmazni tudok. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: Én 1996-2000 a Munkácsi Tanítóképzőben tanultam. Amikor kilencedikes voltam nem volt határozott elképzelésem a továbbtanulás terén, a tanárain és a szüleim ajánlották a tanítóképzőt, ami a legjobb döntésem volt. Az első gyakorlati órák során annyira megtetszett, hogy azóta is örömmel és teljes odaadással tanítok. Ezért döntöttem a tovább tanulás mellett melynek helyszínéül a Rákóczi Főiskolát választottam. Úgy gondolom rengeteg hasznos tudással gazdagodtam a tanítóképzőben töltött éveim alatt. Megtanulhattam, hogyan is kell felkelteni a gyerekek érdeklődését, melyek azok a módszerek, amelyek által a legkönnyebben és legmélyebben eltudják a gyerekek sajátítani a tananyagot. A főiskolás éveimben ezeket az alapokat a lehető legjobban igyekeztem megszilárdítani. – Tanítónő, 40 éves

2. Mikor kezdett pedagógusként dolgozni? Hogyan emlékszik vissza pályakezdő éveire?

1. számú interjúalany: 1 év. Fiatal pedagógusként nehézek az első évek, minden ismeretlen. Viszont szerencsére egy rendkívül rugalmas és segítőkész kollektíva tagja lettem, amely hozzá segített ahhoz, hogy már az első hónapokban gyorsan megszerettem ezt a szerepet és otthonosan mozogtam az iskolában. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Pedagógusként még csak 2021-ben kezdtem el dolgozni de azóta is imádok minden egyes napot, amit a gyerekekkel tölthetek. Ám ezelőtt 2 évig (2019-től) volt szerencsém pedagógus asszisztensként dolgozni, ahol egy látássérült kisgyerekekkel foglalkoztam, emellett pedig az órákon ülve igen sok és hasznos dolgot tanulhattam ismét. A 2 év, mely során pedagógus asszisztens voltam, jelentősen nagy hatást gyakorolt a pályakezdő éveimre. Nagyon sok hasznos módszert ismertem meg,

amelyet azóta én is szívesen alkalmazok a saját osztályom oktatása-nevelése során. –
Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Rögtön az ifjú szakember diploma megszerzése után, 2016 szeptemberében kezdtem el a tanítani a 2. osztályban. Úgy érzem szinte azonnal otthonosan mozogtam ebben a szerepben, lelkesedéssel készültem az órákra, készítettem a szemléltetőket, díszítettem osztálytermet. Azóta új osztályt kaptam, akikkel első osztálytól kezdve foglalkozom. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: 2015-ben kezdtem el tanítani. Akkor napközis nevelő voltam. Kisebb- nagyobb kihagyásaim voltak, mert egy évet külföldön dolgoztam, illetve kettőt szülési szabadságon töltöttem. 2021-2022-es tanévben kezdtem el újra dolgozni. Jelenleg az 1.osztályos gyerekek osztályfőnöke vagyok. Úgy gondolom, hogy már napközis nevelőként is nagy lelkesedéssel neveltem a gyerekeket, mióta pedig az első osztályban tanítok méginkább sajátomnak érzem ezt a hivatást. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: 2002- től tanítok négy év megszakítással. Már a pályakezdő éveimben tudtam, hogy számomra ez a legmegfelelőbb hivatás. Emlékszem, milyen szorgalmasan, lelkismeretesen és lelkesen készültem az óráimra. Minden apró részletét megterveztem. Mostmár természetesen rutinosabban vezetem az óráimat. Ami viszont azóta sem változott az a gyerekekhez való szereteteli odafordulásom, melyet nagyon fontosnak tartottam már pályakezdőként is. – Tanítónő, 40 éves

3. A pedagógiai munkája során Ön vezette/vezeti az ének-zene órákat? Ha igen, mióta?

1. számú interjúalany: Igen, amióta munkába álltam én vezetem az ének órákat. - Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Amióta tanítónőként dolgozom és saját osztályom van. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Igen, 2016 szeptemberétől én vezetem osztályaimban az ének-zene foglalkozásokat. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: Gyakorlatok alatt vezettem zene órát, illetve idén szeptembertől. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: Igen a zeneórákat mindig én vezettem. – Tanítónő, 40 éves

4. Melyek azok a tevékenységek, melyek Ön szerint leginkább fejlesztik a zenei készségeket?

1. számú interjúalany: Tapasztalataim szerint a mozgásos játékkal adott hangadások. Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Véleményem szerint, egy jó kis ritmusgyakorlat játékos formában igazán érdekes lehet a gyerekeknek és egyben fejlesztő is (mint pl: Ritmusvonal, ritmustelefon stb). Esetleg néhány beéneklési, hangterjedelmi gyakorlatok is. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Zenehallgatás, hangszerek hallás utáni azonosítása, ének mozgással való kísérete, népi gyermekjátékok játszása, ritmusképletek letapsolása, dalok ritmizálása ritmikus hangszerekkel, együtt éneklés, zenei olvasás-írás megtanulása. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: Véleményem szerint a zenei készséget a zenei művek hallgatása, elemzése fejleszti. Emellett fontosnak tartom a hangszer használatát és bemutatását \megszólaltatását az órákon. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: A zenei készséget kicsigyermekkortól kell fejleszteni, gyerekdalok éneklésével és hallgatásával, ritmusgyakorlatokkal, saját készítésű hangszerek megszólaltatásával. – Tanítónő, 40 éves

6. Melyek azok a hangszerek Ön szerint, amelyek sikerrel alkalmazhatóak az alsó tagozaton és megragadják a gyerekek figyelmét?

1. számú interjúalany: Szerintem a gyerekek számára a legtöbb hangszer motiváló jellegű. Hiszen nagyon érdekes számukra mindegyik és érdekesebbé tehetjük az órát vele. Amelyet kiemelnék: az a dob, a csörgők, xilofon, furulya – ezeket a gyerekek nagyon szívesen hallgatják és szólaltatják meg. Amennyiben a tanítónak van rá lehetősége, bemutathatja a zongora, gitár használatát, mert ezek is érdekessé és változatossá, élményszerűvé tehetik az éneklést, zenehallgatást. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Amely a gyerekek figyelmet igazán megtudja ragadni akár egy kis csörgő, amelyet természetesen ők is tudnak használni, így sokkal jobban tudnak odafigyelni és összpontosítani a dalocskákra. Továbbá úgy gondolom még a furulya, zongora, szintetizátor, citera is sikerrel alkalmazható az alsó tagozatban az énekzene órákon. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Bármilyen hangszer megragadná a gyerekek figyelmét, viszont véleményem szerint a furulya lenne erre a legalkalmasabb, mivel könnyebben elsajátítható, illetve beszerezni sem olyan nehéz, mint egyéb hangszereket. Vagy elképzelhető még a xilofon, a dob. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: A kisgyermekkorban az ütős, fúvós, vonós és billentyűs hangszereket is megtudják szólaltatni a gyerekek. A xilofont, csörgőket és a dobot előszeretettel használják. Ezen kívül nemrégiben készítettünk sajátkészítésű csörgőket, amit a leginkább szeretnek alkalmazni az éneklés közben, hiszen az a „sajátjuk”, így még érdekesebbé teszi a használatát. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: Alsó tagozaton a gyerekek felismerik a különböző zajkeltő hangszereket, csörgőket. Ismerik a zongorát, gitárt, dobot, hegedűt, fuvolát esetenként a harmónikát. Ezek mind mind sikerrel alkalmazhatóak és figyelemfelkeltőek a gyerekek számára. Amit minden gyerek megtud szólaltatni az a dob, csörgők – ezeket a hangszereket én is megszólaltatom a gyerekekkel a különböző ritmusgyakorlatok során. – Tanítónő, 40 éves

7. Játszik valamilyen hangszeren? Tanulmányai során tanult zenét?

1. számú interjúalany: Igen tanultam, viszont nem játszom semmilyen hangszeren. Családi okok miatt nem sikerült befejeznem a zeneiskolát. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Igen játszom még hozzá zongorán. Szerencsémre tanulhattam és sikeresen be is fejezhettem kitűnő eredményekkel. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Tanulmányaim során nem tanultam zenét, viszont az általános iskolával párhuzamosan zeneiskolába jártam, ahol harmonikán játszottam. Mivel a harmonika jobb keze ugyanaz, mint a zongora billentyűi, így beszereztem egy szintetizátort és jelenleg azon tanulok játszani. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: Furulyán és klarinéton is játszom, melyet a Kaszonyi Művészeti Iskolában sajátítottam el. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: Igen nyolc évet tanultam zongorázni. A zongorát azóta is szívesen szólaltatom meg. – Tanítónő, 40 éves

8. Pedagógusként volt rá lehetősége, hogy részt vegyen valamilyen zenepedagógiai továbbképzésen? Ha igen, milyen tapasztalatai vannak vele kapcsolatban?

1. számú interjúalany: Eddig még nem volt lehetőségem részt venni zenepedagógiai továbbképzésen. Nem is hallottam a környéken hasonló program szervezéséről sem. Viszont nagyon szívesen részt vennék rajta. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Nem igazán volt ilyenre lehetőségem de szívesen részt vennék egy zenepedagógiai továbbképzésen, hiszen úgy gondolom mindig van hova fejlődünk, pedagógusként nem ér véget a tanulás a felsőoktatás befejezését követően. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: A pedagógiai munkám során még nem volt rá lehetőségem. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: Egyedül a Kölcsey Nyári Pedagógusakadémián vettem részt hasonlóban, ami nagyon tanulságos volt és gyakran meríték belőle ihletet a foglalkozásokhoz. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: Én meg a továbbképzések között nem találkoztam alsó tagozatosak részére zenepedagógiai továbbképzéssel. Ám véleményem szerint hasznos lehetne egy ilyen program és biztos vagyok benne, hogy lenne rá igény a pedagógusok részéről. – Tanítónő, 40 éves

9. Az ének-zene órákon használ valamilyen hangszert (akár gyermekhangszert, akár saját készítésű hangszert)? Ha igen, miért? Ha nem, miért nem?

1. számú interjúalany: Igen, használunk. A zene tanterem rendkívül jól felszerelt, így a gyerekeknek van lehetőségük alkalmazni többféle hangszert is, melynek hatása, hogy érdekesebbé és hangulatosabbá varázsolja az órákat. A zeneteremben sajátkészítésű hangszerek mellett a gyerekek megismerhetik és használhatják: a furulyát, fuvolát, zongorát, xilofont, dobot, citerát, gitárt, hegedűt, harmónikát, stb. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Az órákon a gyerekekkel saját készítésű hangszereket használunk mint például a furulyára hasonlító “fűvós” hangszer, kasztanyetta (szintén saját készítésű) és természetesen néhány csörgőt is használunk. A gyerekeknek ezekkel sokkal érdekesebb az ének-zene óra, játékosabb és rendkívül fejlesztő. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Egyszerű sajátkészítésű csörgő, illetve ütő hangszert használunk a dalok kíséretéhez, nagyon jól fejlesztik a ritmusérzékét, továbbá élvezik a gyerekek, motiváltabbak általuk. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: A munkám során én furulyát alkalmaztam az órákon. A gyerekek pedig rendszerint csörgőket, xilofont és dobot használnak a különbözős ritmikus és dalosjátékok kíséretéhez. A sajátkészítésű hangszereket rendszerint használjuk a gyerekekkel, melyet nagyon fontosnak tartok a fejlődésük szempontjából. Hasznosnak tartom, mivel a gyerek saját maga alkotja meg azt, így megérti a működését és jobban is szereti használni. – Tanítónő, 26 éves

5. számú interjúalany: Hangszert nem használok, csak saját készítésű csörgőket. A gyerekekkel együtt készített hangszereket találok a legfőbbképpen hasznosnak az ének-órán. – Tanítónő, 40 éves

10. Az Ön által tanított korosztályban melyek azok a hangszerek, amelyeket megtudnak szólaltatni a tanulók?

1. számú interjúalany: Dob, csörgők, fúvóhangszerek, ütős hangszerek, melyeket rendszerint alkalmazok az ének-zene órákon. Viszont vannak gyerekek, akik emellett zeneiskolába is járnak a közoktatással párhuzamosan. Ők nagyon ügyesen megszólaltatják a zongorát, gitárt, klarinétot, hegedűt és harmonikát is. – Tanítónő, 21 éves

2. számú interjúalany: Csörgő, kasztanyetta, és valószínűleg ha lenne lehetőségünk, akkor szerintem a zongorán is nagyon ügyesen tudnának játszani egyes gyermekek. – Tanítónő, 22 éves

3. számú interjúalany: Sajnos nem játszanak hangszereken. Az osztályomon belül nem túl elterjedt a hangszeren való tanulás. De igyekszem velük az ének-zene óra keretein belül megismertetni egyes hangszerek alkalmazását, sajátosságát. – Tanítónő, 25 éves

4. számú interjúalany: Az ének-zene óra keretein belül nagyon szépen megtudják szólaltatni a tanulók a dobot, xilofont, csörgőket és még a furulyát is. Vannak tanulóim, akik zeneiskolába is járnak, ők ügyesen megtudják tanulni a zongorát, hegedűt és gitárt. – Tanítónő, 26 éves.

5. számú interjúalany: Attól függően, melyik szinterről van szó. A tanítónő megtudja tanítani az ének-zene óra keretein belül a csörgőket, furulyát, dobot, citerát, xilofont, másra ideje sincs és a legtöbbször pedagógusnak kompetenciája sincs. Ettől függően zeneiskolában tanuló gyerekek nagyon ügyesen megszólaltatják akár a zongorát, akár a szintetizátort, harmónikát, a gitárt, a klarinétot, a hegedűt – ezek mind elterjedt hangszerek a gyerekek oktatási körében. – Tanítónő, 40 éves

Завідувачу кафедри
Біді Олені Анатоліївни,
доктор пед. наук, професору здобувача
вищої освіти
здобувача вищої освіти
Гегедюш Вівієн Аттілівни
студбакалаврентки IV-го курсу
ОП 013 Початкова освіта, бакалавр

ЗАЯВА

З правилами чинного Положення «Про академічну доброчесність в Закарпатському угорському інституті імені Ф. Ракоці II» від «30» серпня 2019 року, згідно з яким виявлення плагіату є підставою для відмови в допуску роботи до захисту і застосування заходів дисциплінарної та академічної відповідальності, ознайомлений(а).

Про використання Системи виявлення текстових збігів/ідентичності/ схожості в роботах здобувачів вищої освіти повідомлений(а) та надаю свою згоду на обробку та збереження моєї роботи в Базі даних Інституту. Також надаю ЗУІ право на передачу моєї роботи для обробки та збереження в Системі виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та використання роботи для виявлення плагіату в інших роботах, які завантажувалися/завантажуються для перевірки Системою виявлення текстових збігів/ідентичності/схожості та користувачами, які мають доступ до цієї Системи, виключно в обмежених цілях для виявлення плагіату в текстах робіт.

Робота для перевірки Інституту надається в друкованому та електронному варіанті. Електронна версія моєї роботи збігається (ідентична) з друкованою.

2022.05.25.

Дата

Гегедюш

Підпис

Bida Olena
tanszékvezetőnek
Hegedüs Vivientől
IV. évfolyamos,
013 Tanító

NYILATKOZAT

A II. Rákoczi Ferenc Kárpátaljai Magyar Főiskola 2019. augusztus 30-án kelt tudományetikai szabályzatának pontjaival, amelyek szerint plágium felfedezése esetén a diplomamunka nincs védéshez engedve, megismerkedtem.

Tájékoztatást kaptam a plágiumszűrő rendszer használatáról, hozzájárulok a munkám ellenőrzéséhez és tárolásához az intézményi adatbázisban. Felhatalmazom az intézményt, hogy a munkámat ellenőrzés után felhasználhassák a plágiumszűrő program működésénél a további munkák ellenőrzésének folyamatában.

A munkát ellenőrzés céljából elektronikusan és nyomtatott formában is benyújtottam az intézménynek. Munkám elektronikus változata azonos a nyomtatott példánnyal.

2022. 05. 25.

Dátum

Tereprou

Aláírás

Ім'я користувача:
Моца Андрій Андрійович

Дата перевірки:
18.05.2022 20:29:15 EEST

Дата звіту:
18.05.2022 20:42:07 EEST

ID перевірки:
1011239792

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

ID користувача:
100006701

Назва документа: Hegedüs Vivien

Кількість сторінок: 63 Кількість слів: 12820 Кількість символів: 102103 Розмір файлу: 2.05 MB ID файлу: 1011130938

5.09% Схожість

Найбільша схожість: 1.71% з Інтернет-джерелом (http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18982/2/2017_Oplr_spe..)

3.94% Джерела з Інтернету 388 Сторінка 65

3.9% Джерела з Бібліотеки 117 Сторінка 69

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнено

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнено

0% Вилучень

Немає вилучених джерел